

Karácsonyi ajándékok!

Aigner Lajos kiadásában Pesten (váci-utca 18. sz. Nemzeti szálloda) megjelent és minden h. könyvtárnál kaphatók:

Nagy szellemek.

Irta: Szana Tamás.

Tartalom: Leopardi. Poe Edgar. Burns. Tegnér. Heine. Leneau.

Irodalomtörténeti és szépirodalmi tanulmányok, érdekes és vonzó előadásban. A hozzácsatolt mutatók által a kötetet oly költői olvasmányt képez, mely különösen ünnepi ajándéknak ajánlható.

Pompás kiállításban, ára fűzve 1 ft. 50 kr.; angol vászon kötésben 2 ft. 20 kr., aranyvágással 2 ft. 60 kr.

A szív életéből.

Irta: Környei János. Második kiadás.

Ezen jelles munka Humboldt „Briefe an eine Freundin“ című híres műve nyomán írta, az élet minden viszonyára vonatkozó érdekes tartalommal bír. Ifjaknak és hajadonoknak onnét egészíthető olvasmányt nem lehet nyújtani.

Ára fűzve 1 ft.; angol vászonkötésben 1 ft. 60 kr., aranyvágással 2 ft.

A mikor ábrázolunk.

Dalok és románcok. Irta: Kvassay Ede.

Ezen csinos eredeti költemények, igen izléses kiállításuknál fogva, nagyon alkalmasak kedves ajándéknak. Gyémánt-kiadás, ára fűzve 70 kr., diszkötésben aranyvágással 1 ft. 20 kr.

Tollrajzok.

Beszédek. Irta: Hollós László.

Tartalom: Vallomások. A madárszélidőt. A fényképek itélőléke. Az én piros nyakkendőm története.

Ára fűzve 1 ft.; diszkötésben 2.50.

Minden egyéb, bárhol és bárki által hirdettet munká nálam is kapható.

Hírlap előfizetések pontosan teljesítettek.

Tankréd lovag meséi.

Regényes elbeszélések. Irta: Kvassay Ede.

Tartalom: A kolléga eszményképe. Egynapi házasság. A kik megtörték egymást. Egy új királyi biztos. Fűrdői történet. Ezen beszédek élénk tollal vannak írva, és igen érdekes olvasmányt képeznek. Diszes kiállításban, ára fűzve 2 ft., angol vászonkötésben 2 ft. 60 kr.

Az elégiáról.

Koszorúzott pályamű. Irta: Aigner Lajos.

Ezen, a Kisfaludy-Társaság által 25 arannyal jutalmazott pályamű, igen érdekes szépirodalmi és irodalomtörténeti tartalma, világos és szép előadásban. (Dr. Heinrich Gusztáv.) Diszes kiállításban, ára fűzve 1 ft., angol vászonkötésben 1 ft. 60 kr. aranyvágással 2 ft.

Két költői beszély.

I. A lámpatorony. II. A szerelem.

Irta: Baró Kemény Endre.

„Figyelembe ajánljuk ezen kötetet, mint egy, nem közönséges tehetség első önálló művét.” (Réthi Lajos.) Ára fűzve 1 ft., angol vászonkötésben 1 ft. 60 kr.

A magyar mezőgazdaság.

Irta: Dr. Ditz Henrik.

Magyarra fordította: Halász Gábor.

„Ezen könyvet minden magyar ember vegye meg.” (Göröki Ferencz.) Ára fűzve 4 ft., angol vászonkötésben 4 ft. 60 kr.

Ára fűzve 4 ft., angol vászonkötésben 4 ft. 60 kr.

TÜRSCH F.

Pest, váci-utca 19. sz.

Keresztelő készletek.

Keresztelő készletek minden színben, következőkben, u. m.: vánkös, zubonyka és főkötőcske, 12, 15, 20, 25, 30, 40 forint és fölébb; paplannal együtt 20, 25, 30, 40, 50, 60 forint és fölébb.

Moll vagy toll zubonykák és főkötőcskék, szalaggal izletesen diszítve együtt 3, 4, 5 forintig. 635 (6-6)

Zubonykák és főkötőcskék együtt; kötve, horgolva vagy hálózva 1.50, 2, 2.75, 3 forint vagy krig; szalaggal diszítve 2, 2.50, 3, 4 forint.

TÜRSCH F.

Pest, váci-utca 19. sz.

FÜGGÖNYÖK és butor véd-kendők.

Angol csipke-függöny, két szárnyos, egy ablakra 4.50, 5.75, 8, 10, 12, 14 forint és fölébb.

Angol csipke butor-védkendők, darabja 30, 40, 50, 60, 80 kr. és fölébb. 636 (6-6)

Tudósítás.

Ő exczellenciája gróf Zichy Ferencz Bihar diószegi uradalmi pénzészete ezennel tudatja a t. cz. közönséggel, miszerint Pesten. Láposy és Lobmayer uraknál (Árpád-utca 4. sz.) függönyöskéket és bizományraktárt állított fel ermelleki diószegi borainak eladására, miért is a t. cz. közönség könnyüségéért a megrendeléseket oda intéztetni kéri. Bihar Diószeg, 1869. december 1-jén.

Penezségi igazgatóság.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), megjelent és minden hazai könyvkereskedésben kaphatók:

A hat Uderszki leány.

Regény.

Irta Jósika Miklós.

Második kiadás.

(Jósika regényei 29-32) 4 kötet 16-rét 250, 242, 244, 247 lap), fűzve 2 ft.

704 (2-8)

1. — női lábravalók.
- 1.25 háló ujjasok.
- 2.80 fehér disz-szokny.
- 3.50 színes szoknyák.
1. — fűző derekak.
- .60 nyilt ingek.
- 1.75 férfi chifon ingek.
2. — vászon férfi ingek.
- 1.50 gatyák.
- 20,25 zsebbel. színeszöll.
- 75 kr. selyem zsebbeliek.

TAKATSI A.

a völegényhez, Kishíd-utca a vastuskóhoz ezimzett házában.

Gazdasági és kertészeti lap

1870-re.

A „Gazdasági lapok” és „Kertészgazda” egyesült, ára a két lapnak együtt:

Egész évre	10 forint.
Félévre	5 „
A „Kertészgazda” külön egész évre	4 „

(Pest, üllői-ut köztelek.)

(2-4)

701 (2-3)

Karácsonyi és ujévi ajándékok!

Uj könyvkereskedés.

Uj könyvkereskedés.

Van szerencsénk a t. cz. irodalom-közelítőket ezennel tiszteltteljesen tudósítani, hogy itt helyben, mai napon, egy a jelen irodalmi igényeknek megfelelő bel- és kül-irodalmi könyvkereskedést nyitottunk

MACH és STEIN

Dorottya-utca 3. háznégyszög

tözsczim alatt.

Több éveken át, a hazában és külföldön szerzett tapasztalataink, elegendő töké, úgy a naponta növekedő irodalmi szükséglet és tisztelt honfaink hazafias pártfogása, melyben minden új a hazai irodalmat elősegítő vállalatot részesítettek, reméltük velünk, hogy fiatal üzletünk rövid idő alatt a legjobb virágzásnak fog örvendhetni.

Könyvkereskedésünk gazdagon el van látva a nemzeti- és kül-irodalom újabb és legújabb termékeivel a tudomány minden ágából s a vidéken megjelenő, eddigél itt kevésbé ismertett magyar irodalom, mint az erdélyi is, szintén kiválóan és részrohajlatlanul van képviselve.

Minden bár hol és bár ki által hirdettet munka, újság, divatlap vagy folyóirat általunk gyorsan és az eredeti áron kapható. Könyvjegyzékek és más irodalmi segédeszközök ingyen és bérmentve küldetnek meg. Legnagyobb gondunk és legbüszkébb törekvésünk, hogy minden szives megrendelést azonnal és lelkiismeretesen teljesítve, tisztelt honfaink teljes bizalmát kiérdemeljük.

Legyen szabad tehát a t. cz. irodalom és műkedvelőket ezennel egész tisztelettel felhívunk, miszerint könyvkereskedésünket becses megbízásukkal megfizetni sziveskedjenek, biztosítván egyszersmind gyors és szilárd szolgálatunk felől. — Pesten, december 10-én 1869.

Képes díszművek, remekirók, költemény-gyűjtemények, gyémánt-kiadások stb. pompás díszkötésben.

Hálgyeknek szánt irodalom, ifjusági iratok és képes könyvek a leggondosabb és legdúsabb választékban.

Ilma- és ájtatossági könyvek egyszerű-, vagy a legpompásabb díszkötésben.

Teljes tisztelettel

Mach Henrik.
Stein Gábor.

Tözsczim: Mach és Stein Pesten,
Dorottya-utca 3. háznégyszög.

710 (1)

52-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Pest, december 26-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyes hasábjalt petit sor vagy annak helye egyszeri ígatásánál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásánál csak 7 krba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmegjelölést előfordul Beesen: Oppellik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Hansenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Falusi templom télen.

Kis falucska az egész, alig számlálhat mindössze egypár száz lelket. Azok sem laknak valami fényes palotákban, még csak kényelmes majorházakban sem. Viskók szét-szört csoportja, girbe-gurba utczák során, félredült sövénykerítésekkel elválasztva egymástól, árokpartra dülve, vagy sűrű fák mögé rejtözve, egyenetlen hápa-hupás földön, közepen egy domb emelkedik magasabbra, s arra van építve, külön a többitől, az egyetlen tisztességes ház: az isten háza.

Az egész faluban szegény emberek laknak, szegény szeller- vagy jobbágy-emberek; egy ur sincs közöttük, — ki laknék ebben a félreeső kis faluban? Csak az az egy, a legnagyobb ur, a ki nem veti meg a legkisebb falut sem, s megengedi, hogy ott is házat építsenek neki, s oly szívesen lakozik abban is, mint a nagy városok égig emelkedő büszke dómjaiban.

Nyáron azért szép ez a kis falu környéke. A pázsit, mely a templom dombjának oldalát belepi, a fűzek és jegenyék az árokpartokon, az eleven gyeptű és licium a kertek sövényén s a szilva- és bodzafák a kertekben, egy-egy terepélyes eperfa a jobbacská módú féltelkes gazdák háza előtt, mind oly szép zöld, oly eleven és üde, mint akármely angol-kertben vagy művészi parkban. A természet nem válogatós, s szépségeit egyaránt önti el a egyszerű és az egyszerű tájakon.

A kis falu szalma- vagy nádfedeles ereszéi alatt fecskek fészkelnek s a kéményen nyugodt méltósággal áll féllábon a komoly golyamadár. A tövissövényben a kis ökr-

szemnek jó tanyája van, s a veresbegy, söt a csattogó fülemile sem veti meg a kis csalitot a falu végén.

A harang hajnalban megszólal, hogy ezüst csilingelésével felköltse s munkára szólítsa a falu lakóit. A templom ajtaja megnyílik; deszka-tornácában sorba oda támasztják kaszáikat, gereblyéiket, villáikat a munkára menő emberek, míg reggeli imajókat röviden elvégzik benn a templomban. Aztán egész nap csöndes a falu; ember, asszony, a ki csak munkafogható, künn van a mezőn; — csak az öregek, ezek ma-

dent fehéren lep el a hó. A halotton nem tisztább s nem nyugodtabb a szemfödél, mint az, mely a kis falut egészen elborítja. Egyik háztól a másikig, egyik utcából a másikba (ha van több utca is egynél a faluban), de legkivált föl a templomajtóig, lapáttal hányták el a havat, hogy közlekedni lehessen az embereknek egymásközt, s az — istennel. Oh a templom a leglátogatottabb ház ilyenkor. Tele van mindennap, reggel is, délelőtt is, s nemcsak az öregek látogatják, hanem a falu nagyja, apraja egyaránt.

Télen csaknem egészen szünetel az élet a kis faluban; csak egy oldala van annál nagyobb tevékenységben, — a vallásos élet. Bölcsen rendelték, hogy a megváltó születése, e legszébb ünnepe a templomnak és a családnak, előkészítő adventi heteivel, s az ó és új-év fordulatainak kis karácsonyjával, épen tél derekára essék. A szegény ember nem mindig ér rá áhítatoskodni; a test nagyon is megkívánja a magát, a sanyaru szükség oly elhallgathatatlant követelő, s a léleknek csak akkor lehet igazi ünnepe, mikor a test gondolatai hallgatnak s követeléseit szünetelnek.

Falusi templom télen. — (Tringy Sándor rajza.)

radtak otthon, s az utca porában játszó gyermekek.

Télen a falunak más kinézése van. Mint-hogy verandák, üvegházak s több effélék nincsenek, egy szál zöldséget sem lát a szem sehol. Az utczát, a sövényt, a kertet, a templom-domb oldalát, a házak zsupfödélét, még a templom kimagasló tetejét is, min-

A téli ünnepek a legszebbek a faluban. A természet szépségei nem vonják el lélek figyelmét „az egy szükséges dologtól.” A szív egészen istennel való társalkodásába merülhet, s átadhatja magát a mély áhítat gyönyörének.

Vasárnap, vagy ünnep reggelén, a mint a harang elkezd szokott hívogató szavát

hangoztatni, egymás után nyílnak meg a kis viskók ajtai, s mutatkoznak a templomba szállingózó hívek az utcán és az isten házához felvezető ösvényen, a domb-oldalon. Amott egy élemedett házaspár törtet fölfelé, a lábai alatt ropogó havon; hátrább egy öreg aszszonyt támogat veje, leánya, nehogy a sikon elcsúszszék, míg az oldalon fölkapaszkodik. Mindenfelől egy-egy fej bukkan föl, mind a templomba igyekeznek. Ez így tart, míg csak egészen be nem harangoznak; mind folyvást jönnek, egyik előbb, másik utóbb, de azért egyik sem késik el. Mikor az utolsó harangszó elcsendül, beteszik a templomajtót; azután nem jó senki, — ki is jőne már? mind együtt van az egész falu népe.

Ez a nép olyan még, mint a betlehemi pásztorok voltak, kiknek az angyali híradás szolt az első karácsony-éjszakáján. Boldog, a ki ma is hallja még a szót, s szíve fenekén érzi igazságát: „Ma született nektek a megvártó!”

Semmi a téli templomozást oly igazán, oly teljesen nem tünteti föl, mint az év utolsó estéjén, az esztendő végső istentisztelete. A ki csak ágyhoz szegve nincs, ilyenkor el nem maradhat az isten házából. Még a nyomorult is csak halált tud rebegni ilyenkor istennek, hogy *életben* tartja; az élet mégis a legfőbb jó. Mintha csak egy nagy számadás bevezetéséről volna szó, az újak nyitása most senkinek sincs eszébe; minden gondolat, minden érzés a múlté: a jövőről majd holnap reggel, új-é reggelén beszélünk! Akkor megkérdezzük majd: lesz-e jobb, boldogabb évrünk a *tavalynál*? Erjük-e végét? szedjük-e rózsáit? aratjuk-e áldását? iszszuk-e áldomását?

A vén templom pedig, tompán adja viszhangjait a kérdő szóra. *O* há marad: s a hívők, a buzgók, a szenvedők mindig megtalálják *öt* kis domb-magaslaton, nyitva lelik ajtaikat, s föllelik benne a mit keresnek.

— á r —

Karácsony - éjen.

Csillagtan sötét az éjjel,
Süvöltve zúg a fergeg,
Zilálva szárnya vad szeszélylyel
A felkavart hópehelyeket...
De lenn ezernyi fény világol,
Ápólva sok jámbor család,
Szívében drága veszte-lángul,
Hitének fnyló csillagát.

És zeng, miképen zenge régen:
„Nagy örömet most hirdetek!
Csillag jelent az éj kedében —
A megváltó ma született!”
S a szent szolozsma zengedelmén
Felolvad a fásult kebel,
S édes reménnyel újra telvén
A szív, örömben ünnepel.

Mi szép most a meleg szobában
Meleg tüzhelynél a család.
Lapozva egy a bibliában,
Más zengve az „ur angyalát!”
— Hit és reményben egybeforrva,
Felejtik a borús jelent,
S míg sorsuk tán alázta porba,
Lelkük fel, a magasba leng.

Künn zúg a vész, rombolva, tépve,
S benn épül a hit temploma.
Amott az élet gázos képe,
S emitt az ének mosolya...
Ott a csatás vihar: az érdek,
Hullámot, mely hullámra hajt, —
Itt a föld fáradt emberének:
Csöndes sziget... lágy békopart!

Mi boldog, a kinek hajója
E kis szigetre köthetett!
Kinek sorsát vezérli ójja
A láthatatlan szeretet!...

Dőljön, mit a szív édes álman
Fölepitett — romokba bár:
Bús éjjelenek gyász homályán
Fölreng ama csillagsugár!

Ilyés Bálint.

Petőfi-reliquiák.

Azt hiszszük, a magyar olvasó közönséget érdekelni fogja minden, bármily apróság is, a mi Petőfi Sándorra vonatkozik s még eddig közölve nincs.

E hitben adjuk, Petőfi saját kézirati hagyományai nyomán az itt következő apró emlékeket.

Ezek elsje azon személyleírás, melylyel Windischgrätz herceg a Magyarország ellen működő császári sereg főparancsnoka, 1849 elején Petőfit körözttette, a költőnek erre tett észrevételével együtt. A második a Mészáros hadigymiszterrel folytatott nyakraváló pörben irt epigramm. Köztudomásu, hogy Petőfi egy izben Debreczenben hivatalosan menvén a hadigymiszterhez, kinek a költőkatónára valószínűleg különben is pikkje volt, az a szokása szerint nyakraváló nélkül megjelenő Petőfit profoszhoz küldéssel fenyegette szabályellenes öltözéke miatt. A harmadik a legérdekesebb, végre a miniszter-előkhöz, Szemere Bertalanhoz intézett levele, melyet „A honvéd” című költeménye kiadása ügyében irt hozzá; magát a költeményt is, mint kevésbé ismerettest, mellé tettük.

Íme a közlemények:

I.

Persons-Beschreibung des Alexander Petőfi.

Alter: 36 Jahre.	Gesicht: mager.
Geburtsort: Siebenbürgen.	Gesichtsfarbe: brünett.
Stand: verehlicht.	Stirn: hohe.
Religion: reformirt.	Haare: schwarz, emporstehend.
Sprache: deutsch, ungarisch und walachisch.	Augen: schwarz.
Beschäftigung und Charakter: früher Dichter.	Augenbraunen: schwarz.
Körperbau: klein, mager.	Nase: breit.
	Mund: proportionirt.
	Zähne: gut.
	Kinn: etwas spitz.
	Bart: Schnurbart.

Besondere Kennzeichen:

pflęgt mit entblöstem Hals zu gehen.

Bekleidung:

nach der deutschen Mode.

E személyes leírásomat, melylyet Windischgraez küldött Petőfő Szébeben, Szászsebesben kaptam meg a postán 1849. februárban, midőn e várost elfoglaltuk. Sok hiba van benne; úgy látszik, a külsőségeket arcképmről vették, a többit csak egy gondolat-formán irták. Hogy tiz esztendővel öregebbnek tettek, hogy azt mondták „früher” Dichter s a többi hazugságok és ostobaságok nem bántottak, de azon az egyen szörnyen bosszankodtam, hogy engem a német divat szerint öltöztettek, engem, ki teljes világéletemben magyar ruhában jártam.

Petőfi Sándor, m. k.

II.

Nyakraváló.

Nyakraváló nélkül akarod megvédni hazádat?
Oh te szamar te, minő ostoba képezel ez!
Honszeretet, bátorság s más, mind köfiez, az a fő
A katonában, hogy nyakraválója legyen.
Mészáros Lázár, a kitől én ezt tanulám, s ő
Tudja, hogy a legfő hősen a nyakraváló,
Mert hisz az ő hada, mely oly hőslég megfutalmult volt,
Egytől egyig mind, nyakraválóba vala.
Nyakraválótanok, takarodjatok a csatatérül...
Éljen Mészáros s éljen a nyakraváló!

III.

Petőfi Sándor levele Szemere Bertalan miniszterelnökhöz.

Tisztelt Miniszterelnök Ur!

Tegnap Csengeri és Kemény Zsigmondra bízom, hogy beszéljenek Önnel egy, a hadseregnek szánt versem föl. A mint Csengeri szavaiból kivettem, a dolog azon múlt, hogy versemet nem hagytam ott. Ide melléklem tehát azt, de föltévelem (mellyet nem tudom közlöttek-e Önnel a fenntisztelt urak?) megváltozott. Én versemet kinyomatom saját költségemen, s Önt kérem a magam és föl-hívom a nemzet érdekében, hogy abból bizonyos mennyiségű példányokat rendeljen meg. Minthogy versem olyan, hogy azt minden honvédnek birnia sem lenne hasznos-talan, úgy hiszem, legalább ötvenezer példányt megrendelhet belőle a haza. Annival inkább, mert egy példány ára csak egy bankó garas lesz. Ezáltal egyrészt talán szaporodni fog a hadsereg lelkesedése, más részt segítve lesz egy írón, ki buzgó és szakadatlan hazafiúi fáradozásáért még nem kapott egyéb jutalmat, mint lelki sebeket és naponkénti nehéz gondokat a fölött, hogy lesz-e holnap meg ennie, neki és családjának? De e nyilatkozatomat ne vegye Ön koldulásnak; erre egy kicsit magas a fejem és kemény a derekam. Ha nem látja Ön hasznosnak versemet a hadseregre nézve, dobja el minden reám való tekintet nélkül. A szegénység nekem olyan régi ellenségem, hogy megszokás által már szinte barátokká váltunk. Szerénytelenségnek se vegye Ön ajánlatomat; ha más nemzet tagja volnék, nem szorultam volna rá, hogy én tegyem ez ajánlatot, mert nekem tette volna azt a nemzet.

Ha válasza nem lesz tagadó, szives lesz Ön azt nekem írásban elküldeni, hogy a szerint intézhessen versem nyomtatását, mit azonnal megkezdek.

Miniszterelnök urnak

tisztelő polgártársam. —

A honvéd.

Isten után legszebb és a legszentebb név
A honvéd-nevezet!
Hogy ne iparkodnám hát megérdemelni
Ezt a szép nagy nevet?
Iparkodom teljes szívemből, oh hazám,
Megvédeni téged,
Védni, föllelni, téged, s lesujtani
A te ellenséged!

Sokat lesujtottunk mi már, de meglehet,
Hogy még sok van hátra;
Hadd legyen, mit bánjuk? akárki, akárhány,
Karunk készen várja.
Jöjjetek, szabadság hőhérlegényei,
Nem jöttök egyébrt,
Csak hogy elvegyétek, a mit érdemeltek,
A véres halálébrt.

Ti vagytok, zsványok, kik országunk földét
Kipusztítottátok,
Fekvén rajta háromszáz esztendeig mint
Nehéz istenátok.
Hanem hiszen ezt a földet ti teszitek
Újra termékenynyé:
Véreteket iszsa most, mint eddig itta
Saját népe könnyét!

Jöjjetek! ismerjük már egymást; ti futtok,
Mi füzünk titeket,
Üzünk, mint a szélvész a széjjelszaggatott
Rongyos fellegeket.
Jöjjetek, hadd szúrjuk sziveiteket a
Szuronyunk hegyére,
Emlékezzetek a más világon is a
Honvédek nevére!

Honvéd vagyok; mikor nevémet kimondom

— Mi tagadás benne? —

Egy kis büszkeségnek ragyogó szikrája
Szökken a szemembe,
Egy vagyok a végre föltámadt magyar nép
Győző seregéből

Hejh ellenség, hol van régi szép sereged,
Hol van régi fényed?
Hejh be tönkre tették a szegény honvédek,
E rongyos legények.
Rongyos vagyok, mint az ágruszkadt, csakhogy
Meztláb nem járok,
De több becsületem van mégis, mint nektek,
Czifra uraságok.

Van bizony én nekem becsületem, de nagy
Ország-világ előtt,
Még azok előtt is, kit szuronyom leszurt,
Kit fegyverem lelőtt;
Még az ellenség is a kit csak magasztal
Egy szívvel, egy szájjal,
Hogy ne becsülje azt tulajdon nemzeté,
Tuljdon hazája?

Rajta is leszek, hogy jó hírem-nevémet
Megtartsam halálig,
Vagy ha visszamék majd az otthonvalókhöz,
Elvigyem hazáig.
Az lesz ám az öröm, ha majd visszatérek
Az én enyéimhez,
És ide szoritom rendre valamennyit
Dobogó szívemhez!

Hejh az lesz ám a nap!... és még sem tudom, hogy
Mit szeretnék jobban:
Haza menni-e majd a harc végén vagy itt
Elesni a hadban?
Társaim arczáról, a kik elhullanak,
Én arról azt látom:
A hazáért halni legnagyobb boldogság
Ezen a világon!

(Pest, 1849.) Petőfi Sándor.

Szomorú karácson.

Oly boldog család volt, most egy éve! Nincs
az a féo-kerészek, valami nyugalmas falusi ház
ereszében meghuzódva a zivatrok elől, mely csendesebb, nyugodtabb s boldogabb lehetne. Annnyira áttádk magukat a biztonság és jólét onyre öröktének, hogy lehető változásra nem is gondoltak. Talán épen ez volt veszedelmük. A sors oly irigy, nem tűri meg a tökéletes boldogságot; s a pajkos gyerek nem talál nagyobb kedvelést abban, ha egy kis fecskéfésket leszurhat, mint ő, ha egy boldog család nyugalmát megsemmisitheti.

Az apjuk derék becsületes ember volt. Nem volt gazdag, őseitől nem is örökölt semmit, csak mocskotalan nevet. De szorgalma és tehetségei képesítették arra, hogy középszerű jólétet biztosíthasson családjának. Egy pár ezer forint jövedelme volt, s ez kisvárosban, a hol laktak, épen elég volt arra, hogy gond nélkül élhessenek, maguknak az élet apró örömeit és kényelmeit megszerezhessék, s valamiképp a roz napokra is félre tehessenek. Ámbár ez náluk jóformán csak frázis volt, komolyan soha sem gondoltak arra, hogy még aszükség napjai is bekövetkezhessenek; mint a gyermek az anyafőn, oly jól érezték magukat a gondviselés karjai közt.

Az anya kivételes teremtés volt. Mintha nem is anya, csak idősb nővér lett volna gyermekei mellett, oly üde, fiatal, gyöngéd volt. Az asszonyi komolyságot az anyai gond édesítette meg benne. Azon nők közé tartozott, kik gyermekeik bölcsőjénél s bábui mellett maguk is gyermekeké válnak, a nélkül, hogy megszűnnének anyák lenni. A háztartás gondjai soha sem tették prózáivá kedélyét, pedig ő azokat soha sem hanyagolta el; de vannak oly fenkölt szellemek, melyek fölmagasztalnak mindent, a mihez érnek, kiknek kezében a vas vagy göröngy is aranyvá változik. S ő ezek közé tartozott. Finom, lényes alkat, s mégis oly egészen való, oly földi, oly nőies!

Három gyermekük volt. Szépen növekedtek, testi és lelki egészségben. Öröm volt nézni őket az idegenek is, de minő gyönyör a szülő szemnek!

A kis Ilonka, a középső volt köztük a legkedvesebb. Oly értelmes, fejlett gyermek, minőt csak ritkán találunk a korabeliek között. Kortársait évekkel haladta meg selemisége. Ha nagy értelmes szemeit fölvetette s figyelmesen hallgatott a nagyobbak beszédére, úgy tetszett, mintha a dolgok mélyére hatolt volna be, nagyobb mértékben mint gyermekeknek adatott. Sokszor órákig is elmélyedt könyvecskébe, úgy hogy unszolva kellett a játék idejére figyelmeztetni. S játéka is oly helyes, értelmes, finom volt mindig.

A mult karácson szokatlan öröm-ünnepe volt a háznak. Az apát valami hivatalos ügy a fővárosba szólította egy pár héttel azelőtt, s ő onnan szokatlan csomagokkal megrakodva érkezett haza. Különösen feltűnt a gyermekeknek, a mint a kocsirol egy beburkolt valmit vettek le, melynek köröraját nem lehetett ugyan világosan kivenni, de teteje csucsban végződött s alább szélesbült, mint egy fenyőfa. Egy-két napig a gyermekek találgatták magok közt, mi lehet? — de aztán ismét feledékenységbe ment a dolog.

Karácson szombatján délután az apa és anya bezárkóztak az előbbinek dolgozó szobájába, a gyermekeknek nem volt szabad oda bemenni. Papának az anyának sok dolga van, mondá az okos kis Ilona s megnyugtatta a nyugtalanabb más kottót.

Karácsonján korán kell gyertyát gyújtani s négy óra után már a lámpa körül ilt az egész család az ebédlő kerek asztalánál. A gyermekek jó izélen elköltötték oszonnájukat s apjuk és anyjuk körül telepedtek. Az apa szép történetet olvasott nekik egy könyvből, a kis Józsefről, kit bátyjai eladtak s képeket mutogatott hozzá. Majd a kis Jézus történetére ment, s képen is megmutatta, mint fekszik a jászolban, s mint visznek neki ajándékot a föld népei, aranyat és mirrhát a királyok, s a szegény pápát legszebb gyapjas báránycáját.

„Oh, folytató az apa, a kis Jézus mindig megemlékezik e szíves ajándékokról, melyeket neki a jószívű emberek hoztak az első karácsonkor; s ő viszont az emberek gyermekeinek hoz ajándékokat minden karácson estéjén. Vajjon nem hozott-e nektek is valamit?”

Ezzel fölállt s a szobájába vezető ajtó felé indult. Nyomában a gyermekek s mosolygó anyjuk. Az ajtó, mintegy varázs útjére, kétélfel tárult. Ah! mily látomány! mily fény áradt ki a szobából! mily tündéri igézet! — Az asztalon egy kis fenyőfa állt, zöld tús ágaival, s minden ágon két-három gyertya égett, zöld, piros, fehér; cukor, aranyos dió és alma, kis alakok s csecesbecsék lógtak az ágakon. A fa alja pedig ajándékokkal volt megrakva; mindeniken név volt, jelentve, hogy kinek szánta a kis Jézus.

A gyermekek örömet lelni nincs toll. S miért is mulatnák a boldogság e ragyogó képén, — hisz az épen ellentéte a mi képünknek, mely nem a vidám — hanem a szomorú karácson ábrázolja.

Tavaszzal apjuk veszélys betegsébe esett. S május végén a pünköszt rózsabokor már sirján virult ki. A ház jóléte, nyugalma, boldogsága fel volt dülva. Az anyát súlyos betegsébe ejtette a váratlan csapás. Hetekig még életéért is agódtak. Ha valami visszahozhatta az életre: gyermekei iránti szeretete volt az. A két nagyobb, kivált az okos kis Ilonka, oly gondosan örködték betegyja fölött, úgy ápolták, vigasztalták, hogy szerelmök s nyajskodásuk között szinte feledt szomorúságát. A jó nyári lég is megtette hatását, s ősz kezdetére csakugyan feljűdült.

A természet olyan jöltevő! A felszántott barázdát zöld pázsittal vonja be, s a tarlón megszendül a tonyézet. A test sebei szépen behegednek s a szív sebei is onyhület borul az idő és a természet egyesült ereje által. Az imént még oly boldog ház nép, ha oly boldog többé nem lehetett is, elnyögyve lassanként fájdalomt a s gyászruhák alatt egykissé meg kezdetek nyugodni a szívek. A csapás, az igaz, a legnagyobb volt, a mi őket egyben érthette; de nem maradt-e meg az anya, s három kedves gyermeke egymásnak?

Eljött az ősz; szép, nyárias napok voltak október végén, a szüretnek kiválólag kedvezett az idő. Szép szőlőhegyök volt a igen nagy termés mutatkozott. Egy pár napot kün töltött az egész család, az éjszakát is a présházban töltötték, hogy reggel annál korábban részt vehessenek a szüretben. Oly szépek ezek a késő őszi reggelek. A harmat dérré fagyva, millió meg millió gyémántként csillog az avar sárguló füvén, s mikor a hegy orma mögöl a nap kisüt s eloszlatja a hűvös árnyakat, úgy fölvidul reá az egész táj. Szép, de csalkönyv idő. A

kis Ilonka a reggeli hűvösen áthült s még az nap erősen kiléte a hideg. Anyja mindjárt halálosan megérmült rajta; nem is ok nélkül: a kit a kigyó megmárt, fél az a gyiktól is.

A fölvetkezés gázosan igazolta az íjdelmet, Ilonka napról-napra roszaiból lett; lázai növekedtek, száraz forrósága, melyhez sikertelenül erőlködtek jöltávó izzadást hozni elő, egy perczig sem hagyott alább. Kifejlődött a legveszélyesebb hagymáz — s a huszonegyedik nap reggele teritőn talála a kis angyalt.

Ah! milyen szomorú karácson következett a tavalyihoz képest. Nincs karácsonfa, nincs ajándék, nincs örömfény a szemekben. A temetőn kettős sír domborul, a tél hóleplevel befűdve. S a szeretet, mely táplálék nélkül nem lehet el, az öröm sivatag tarlóján, gázszának s fűjő emlékeink áldoz csak!

— á r —

A pantini gyilkosság.

A pantini borzasztó gyilkosság méltán foglalkoztatja már hónapok óta a mívelt világ figyelmét. Szomorú dolog az emberi életműveltség s vadállati gonoszság e példáját szemlélőnk az isten képeré teremtet emberben, s fájdalommal és megalázó elgondolunk, hova süllyedhet az ember, ha erkölcsi léte sulypontját elvesztette.

Midőn e setét és borzalmas drámának, mely végkifejlesztől még messze van, egyik megható jelenetét, az öreg Kink holttestének fölhalálását két érdekes rajzban mutatjuk be olvasóinknak, röviden ismételnünk kell a főbb tényeket, melyeket minden lap köztöl, s melyek valószínűleg olvasóinknak is élénk emlékezetében vannak.

Szeptember 20-án, hétfőn, Párisnak csaknem közvetlen közelében, az aubervilliersi sikon, Pantin mellett, egy csak az azelőtti éjjel elkövetett hallatlan borzalmasságu büntény feleztetett föl. Egy mezei munkás, napi munkájára menőben, egy véros vászonrabra talált, s midőn azt föl akará venni, észrevette, hogy a földbe elásott valamely tárgyhoz tartozik; néhány percz alatt, csaknem a földszínen levő, alig betakart holttestet sikerült kikaparnia. Elszörnyedve szalad a rendőrbiztos után, ki egy orvossal azonnal a hely színeire siet. Azonnal akad a ki ásní segítsen; s a perczről perczre növekedő kíváncsi tömeg szörnyűködésére, nem kevesebb mint hat emberi hullát ásnak ki. A testek borzasztóan össze-vissza voltak vagdalva és csonkítva — s egy anya és öt gyermekeinek hullái voltak.

Valódi mézslálás, és pedig a legborzalmasabbak s egyszersmind megindítóbbak közül való! Egy anya és öt gyermeke.

Az iszonyuban oly termékeny képzelődés, mely a híreket és gyanukat szűli, s talán némi körülmények hozzájárulása is, még borzasztóbb színben tinte a föl eleinte az esetot.

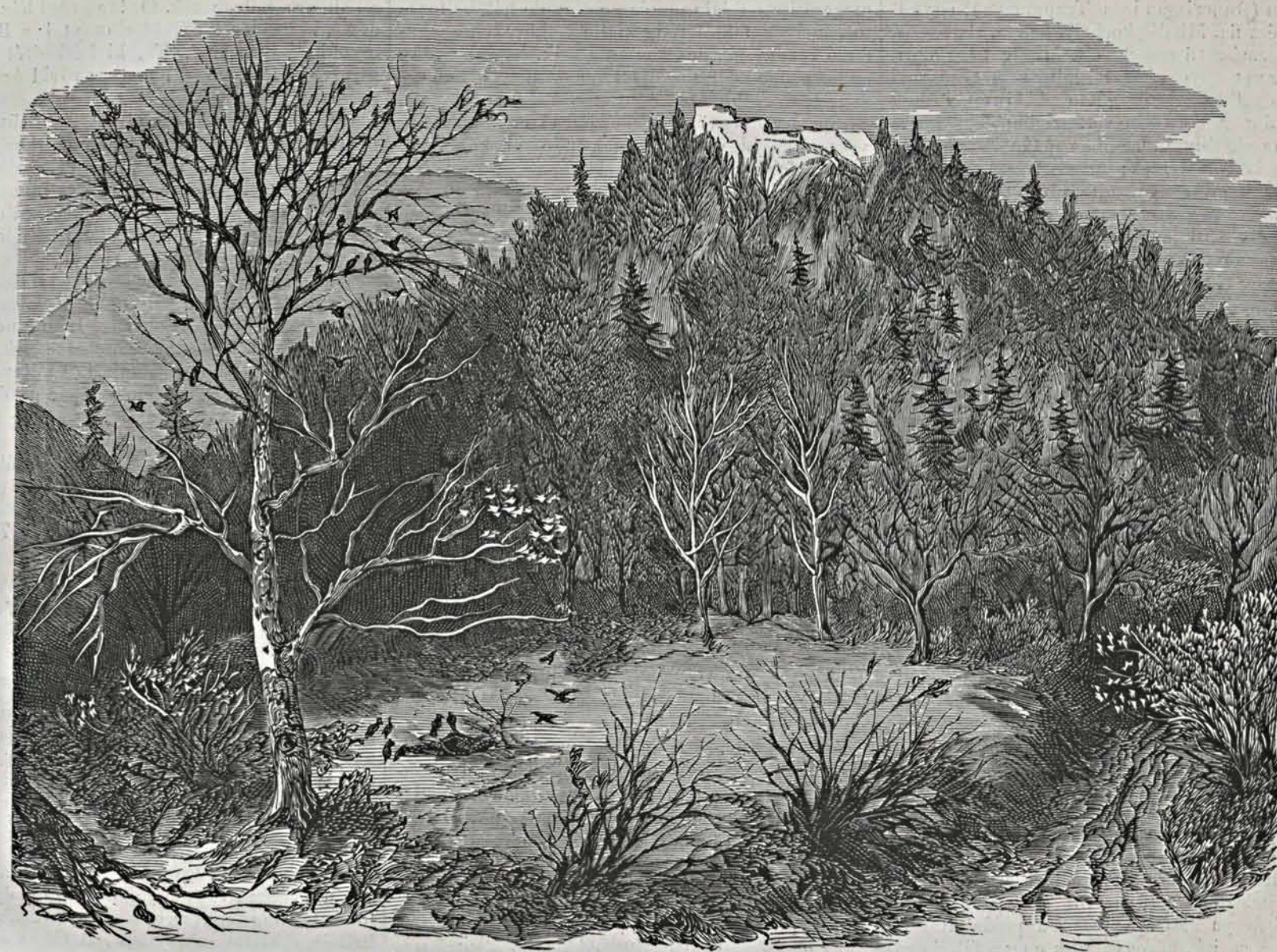
A megölt asszony bizonyos Kinkné volt, férjének második neje; az öt megölt gyermek mind e házasságból származott; az öreg Kinknek első nejétől maradt egy fia, Gusztáv. Kink, ki elég vagyonos esztergályos s Roubaix-ban élt, némelyek szerint hosszabb idő óta viszályban volt nejjével, sőt ezt gyanúsítottá volna, hogy mind az öt gyermek a nő házasságtörő s bűnös szerelmeinek gyümölcse. A gyanu a viszonyokat azonnal összekötötte a rettenő bűnnel — s mivel sem az öreg Kink, sem fia Gusztáv nem találtattak s a gyilkosság óta egészen eltűntek, mi látszott természetesebbnek, mint azon fölvetél, hogy az apa és első házasságbeli fia együtt ölték meg a nőt és gyűlölő gyermekeit.

Néhány nap mulva hire terjedt, hogy Kink Gusztávot Havre-ban, midőn e kikötő városból épen menekülni akart volna Amerika felé, elfogták. A düh fölkiáltása hallatszott egész Franciaországban át az ösztörös testvér-gyilkos ellen. Pedig az elfogott — nem volt Kink Gusztáv. — Szegény Gusztáv, a gyanúsított, maga is az áldozatok közé tartozott.

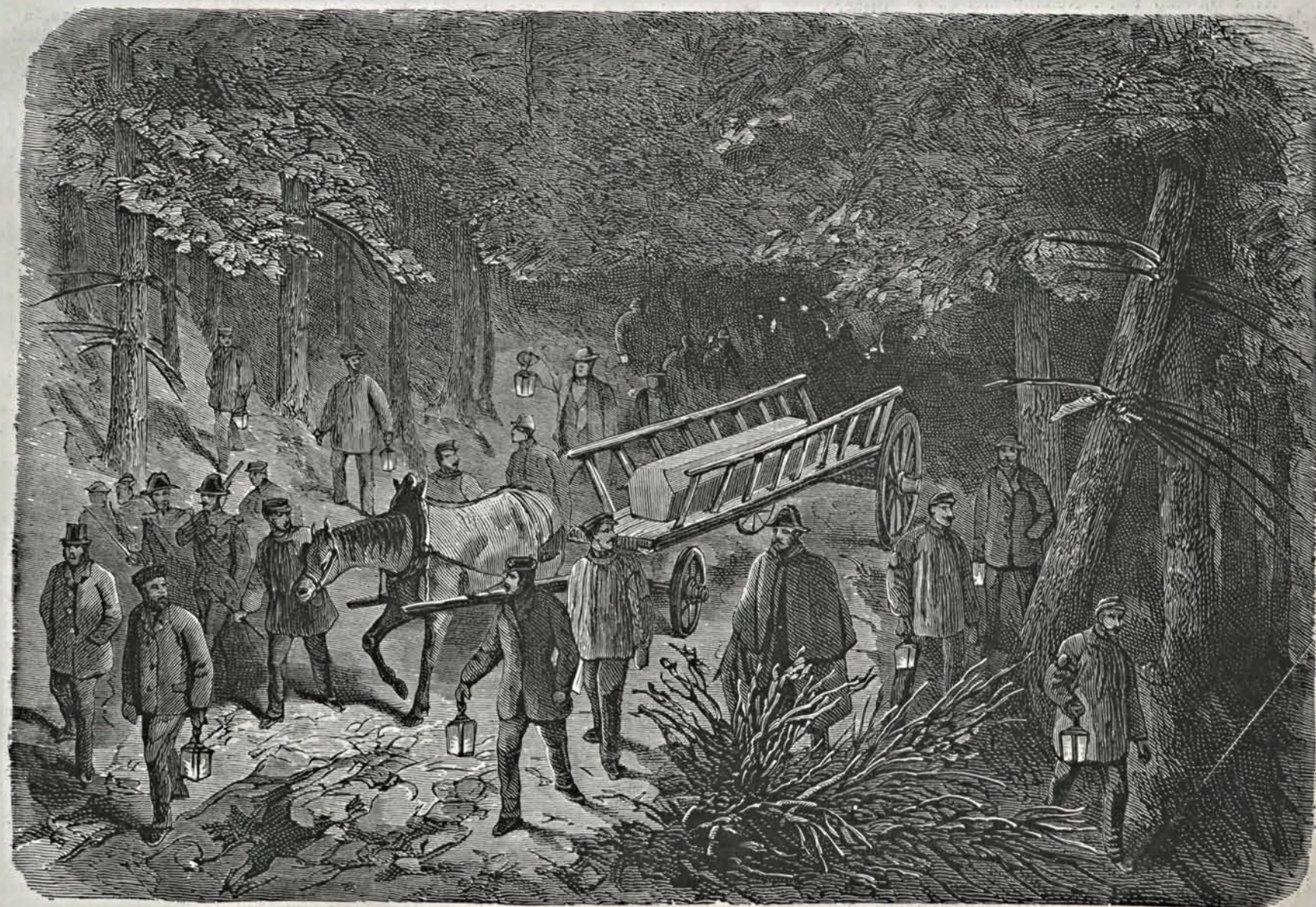
A rendőrség annyit csakhamar fölfedezett, hogy az áldozatokat, a nőt öt gyermekeivel, s egy ifjúval (kinek valószínűleg a gyilkosnak kellett lenni) vasárnap, este vitte ki egy bérkoesi, azon helyre, hol hétfőn hulláik találtattak. Ez ifjú személy leírása volt a gyilkos üldözésének egyetlen fogantya. Egy szemes rendőr a havre-i kikötőben egy gyanus kinezűsi fiatal embert, kiben a személyleírás után a keresett gyilkost vélte fölismerni, letartóztatott, iratait kérte, s midőn az megszökní akarva a tengerbe ugrott s onnan ismét kifogott, a rendőr megkötözte és átkutatta. Az öreg Kink némely irományait találták nála; s

Szomorú karácson.

A pantini gyilkosság. — A guebwillersi erdő azon pontja, hol az öreg Kink holtteste főtálatatott.

A pantini gyilkosság. — Az öreg Kink holttestének elszállítása

mivel kilitét makacsul tagadta, innen az első vélemény, hogy ő Kink Gusztáv.

Nemsokára kiderült azonban, hogy neve Tropmann (franciázan írva Traupmann), egy elzási gépész fia. Mindig korbely, henyé, alattomos, macska-természetű ember volt. Mindent tagadott. Azon nézetet igyekezett táplálni s megerősíteni vallomásaival, hogy az öreg Kink és Gusztáv ölték el a családot. A borzasztó tett színhelyén s körül tett kutatások folytán azonban a Gusztáv elásott holttestét is fölfedezték; megöletése, az orvosok véleménye szerint egykoru volt a többiekével. Tropmann ez esemény sem hozta ki sodrából. Midőn Gusztáv hullájával szombesíték, azt mondá, hogy im, az öreg Kink, a gyilkosság tulajdonképi szerzője még Gusztáv fiát, büntársát, is megölte.

Szegény öreg Kink! — Ő is a föld alatt volt; ő is áldozat volt.

Ugy látszik Tropmann szoros összeköttetésben volt az egész családdal. Tudta minden ügyeket. Bár minden csak a küszöbön álló tárgyalások fognak földérteni, úgy látszik: hogy az öreg Kink teremtés őszegget, mintegy 5000 frankot küldött postán Párisba nevének, s e pénz birtára Tropmann e sokszoros borzasztó gyilkosságra. Az öreg Kink, Roubaixból Guebwillersbe ment, a pénz postára tenni; ezután őt senki sem látta többé. A pénzt a postáról Gusztávnak kellett volna kivennie, de őt sem látta többé. A család, a Gusztáv állítólagos meghívására s vele találkozni ment ki Pantinba. Mindez egy borzasztó csomót képez, melynek minden szála a Tropmann nyaka körül hurkolódik.

Végre, sok kutatás után az öreg Kink holttestét is föltalálták és pedig csakugyan Guebwillers mellett, egy erdő sűrűjében. E föltalálás, midőn egyfelől nevelte a nyolczszoros gyilkos iránti borzalmat és elkezesedett dühöt, mégis megkönnyebbítette a sziveket a büntet legborzasztóbb sulyától, azon gyanutól, hogy a rettenetes tett elkötetője a férj és apa lehetett volna.

Képeink meghatólag ábrázolják az öreg Kink holttestének föltalálását. A guebwillersi erdő egy szorú csöndös borzasztó alakot ölt e rémtörténet rávetődő árnya alatt. Az őz s a préda utálatos madarai, a varjak, károga ülik meg a fák kopaszodó ormait — melyek egy bizonyos pont közelében vannak; mind szűkebb, szűkebb körben szorulnak össze. Ott fekszik, alig borítva vékony földrétegtől, az öreg Kink rothadó teste. Néhány merészebb madár épen a helyre száll s éles csőre- és karmaival kaparja a földet. Az éj setét, a hold alig tör át a fák sűrűjén vagy felhői fátyolán, de csönd nincs, — az éh madarak oly borzasztóan káromnak.

A másik kép a hulla hazavitelét ábrázolja. Durván ücsölt deszka-koporsóban fekszik már ez áldozat is. Egy ló húzza a kocsi, rendőrök s lámpás emberek kísérik. Az éj oly meghatóvá teszi o menetet.

Tropmann még büntetőben ül, s nemsokára meg fog jelenni bírái előtt. Elíteltetése bizonyosnak mondható. Az egész világ várja, követeli. S ha fölakasztják; ki lesz-e ezzel elégitve az emberi ség követelménye, az erkölcsi igazságérzet joga? Büntet, s az arról emberi természetünkre esett foltot lemoshatja-e bünhődése? — a — r —

Még néhány szó a nyirbátori templomról.

A „Vasárnapi Ujság“ é. évi 48-dik számában O. P. a nyirbátori templomot, mint a Nyir egyik méltó nevezetességét ismertető, kijelenti, hogy az e díszes templomban levő különféle sírverseket és föliratokat nem közzéteheti, mert azokat naplójával együtt elvesszék. Én néhány év előtt a Munkács melletti csernekhegyi monostorban lakó vazulendri szerzetesek akkori országos főnöke, főtiszt, Zelny Irén ur társaságában, mint vendége a mária-pócsi híres búcsura rándulván s e vendégszerető rend pócsi kolostorában szept. hónapban néhány napot töltvén, innen kirándulásokat tettem Szabolcs megye különféle tájaira s különösen Nyirbátorba is. Az ut az ázsiaihoz hasonló homokbuckákban vezet e mezővárosba, melynek keleti végén csekély magaslapon, meglehetősen elhagyatott állapotban emelkedik a góth építészeten ezen egyik remekműve — a hajdani római katolikusok temploma, melyben most a reformátusok dícsérik teremtőjüket. E magasztos csarnokot a déli oldalon alkalmazott öt, körülbelül 5 öl magas és 1 öl széles ablakból beáradó fény világosítja, mi szokatlannal meghatja a sötétes, homályos templomokhoz szokott idegen utazót; én beléptemkor legalább különös meglepetést éreztem, mely csak fokozó-

dott bennem, midőn a 10 öl magas, 6 öl széles, s igen hosszú egy hajós templom aránylag igen vékony, kívülől azonban megfelelő támfalakkal megerősített falán merészen elnyúló hálóboltozatot, mely a falból félig kiálló válköveken egybeforró vékony gerinczekon nyugszik, bámulám. Az egész emelkedett szentélyében, mely a nyolczszög három oldalából képződik, díszesen faragott, mozaik kirakatu tölgyfa karszékek vonják magokra a szemlélő figyelmét; ezek tájain következő mozaik-felirat olvasható: „Hoc opus fecerunt fieri Mei dni Georgius de Bátor Agazonum reg. Magister, Sphus de eadem Bátor, comes Temesiensis et partium inferiorum capitaneus generalis, nec non Andreas de Bátor, Comes Comitatum — Sathmariensis, qui fuit junior inter caeteros, opere tamen ejus egregium hoc opus perfectum est Anno Dni MCCCCXXI.“ (E művet készítették, nagysága Bátorhi György főlovászmester, Bátorhi István, temesi gr. és az alvidéki főkapitánya, valamint Bátorhi András . . . szatmári főispán, ki ezenél fiatalabb volt, mégis az ő befolyásával fejeztetett be e fontos mű 1511. esztendőben.)

A templom déli oldalán levő főajtótáplapon leszelt hármastól elvise, díszes cifrázattal; felette vörös márványlapon ezen aranyozott felirat látható: „Ad honorem magni Dei et ejus Matris Mariae virginis intemeratae ac divi Georgii Martiris Magnificus dnus Andreas Andreas de Bátor filius suis impensis hoc templum a fundamentis exstruxit ob pietatem.“ (E templomot alapjától kezdve saját költségén kegyelemből építette a nagy isten és annak anyja, a szeplőtelen szüz Mária és boldog György vértanu tisztelőre nagysága Bátorhi Andrásnak fia András.)

E templomban, melyet, mellékesen mondva, kissé tisztában és nagyobb gondnal lehetne fenntartani, egy más felirat is van szintén a déli bejáratnál, mely annak multjára vonatkozik. Ott ez áll felírva: „E templom talpköve letéttetett 1484. évben, építése elvégzetetett 1511-ben. Az 1834. földrengés miatt történt romlásai következtében kigazították Soltész Gedeon lelkész-pásztor, nemes Füle Péter és Vágó János kúrátorok idejében 1837.“ Az egyházi állítása szerint e kijavítás alkalmával illesztettek be a falba azon vasrudak, melyek a győni; örüi iveretes boltozatot összetartják ugyan, azonban annak épen nem szolgálnak díszére.

Az O. P. ur által említett Bátorhi István-féle síremlékek megrongált állapotban fekszenek, egyik a hajdani fölirt helyén a szentély záradékában, a másik ettől kissé távolabb balra. Felírás az 1493-ban elhunyt cserdi Bátorhi István országbíró és erdélyi vajda sírkövének ez:

„Qui Curios vita vicit, probitate Cationes, Aequivique Numam religione Dei. Nam coluit verum priscae pietate Tonantem, Et nunquam domuit foeda libido virum. Hic capit Alpinos, Moldavos protegit idem, Sanguine Silvanos et tegit ipse Suro. Egrejus Stephanus, saevos qui pictore Turcos Prostravit toties, hac requisivit humo. At vos O! Bathorum gens! hunc legite parentem, Nam Bathorum cecidit firma columna Domus.“

(A ki Curiosnak mértékletesebben élt, Martonál kegyesebb és Numánál vallásosabb volt, mert az ég igaz urát szent hittel imádtá; kit a buja szerelem el nem ragadott soha; az oláhokat legyőzte, a moldvaiakat őrzte s az erdélyieket saját vérevel védte. Vitézlő (Bátorhi) István, ki a felbőszült törököket oly sokszor szétszórtá, nyugszik e föld öleiben. Bátorhi nemzetség, sírásd atyádat, kibén családod erős oszlopa kidölt.)

A másik emlékek, az 1605. július 25-kén meghalt gr. Bátorhi István, Somogy-, Szatmár- és Szabolcsvármegyék főispánját az akkori idők szelleméhez képest, következő versekkel dícsérik:

„Insignis pietate Comes et stemmate clarus
Báthoridum Stephanus Dux, patriaeque pater,
Quingentos steterat cujus genus amplius annos,
Ereptus fessis hoc tumularum humo.
Ipsaque egrotos ingent, Ecclesia desolat,
Quem regni progenum languida turba genuit.
Heu, Domus antiquae soboles viduata nepote
Báthoridum subito scis ruitura cadis.
Sic tu, qui provas et regnum stemmata jactas,
Splendida cuncta videns conficit hora brevis!
Quam cito bullata pluvius tumor interit undae,
Tam postrema cito cullibet hora venit.
Respicit ad nullos Lachesis communis honores,
Nec curam ullius nobilitatis habet.
Parcere nec semibus, nec parcere novit ephelis,
Non a formoso continet ore manus.
Non stulti: in formos nobis promittimus annos,
Linquendas aliis et cumulum opes!“

(Kitünő kegyes gróf, a nagyhírű Bátorhi család dísz, István, a hazának atyja! kinek nemzet-

sége ötszáz évnél idősebb volt, s e nagy utolsó sarja e sírba tétetett; kit a haza, a főrend s a szent-egyháza siratnak és a szegény nyomorultak is sohajtozva emlegetnek. Ő az a régi háznak gyermeke, ki örökösök nélkül elhunyt! a Bátorhiháza összeszokhat benned. Te, ki kérkedtél őseidben, királyi jelvényekben, lám: egy rövid óra mindent romba döntött.)

Valamint az áradó víz hajjai eltűnnek: úgy mindenkinek végső órája hamar elérkezik. A halál különbséget nem ismer, a nemesség jellegére nem sokat gondol; nem kedvez sem az ifúnak, sem az elaggottnak; a szépet sem kémleli pusztító kezei; de a bolondot sem: ki hosszú életet ígér magának s nagy kincset halmoz össze.)

A templom falain a Bátorhiak több czimere függ. Különös, hogy ily csekély emlék tul éli a leg hatalmasabb családokat is! Lám e nélkül, még nyugvóhelyeiről is mihamar feledkeznek az utókor! A nyirbátori templom alapítói és jöltetői valóban megérdemlenek, hogy emlékeiket az érdeklettek nagyobb kegyelemben tartsák!

Érdekes Szabolcsmegyében még a fejtörtéi románkoru templom is, arasznyi széles nyílászertü déli ablakaival; melynek fölkörüdiadalívére „1137“ évszám bevése olvasható.

Munkács, nov. 30.

Lehoczky Tivadár.

A zene hatása az emberekre és az állatokra.

(Vége.)

A zene a lelket fölháborítja és ismét lecsöndesíti, az érzékeket lángra lobbantja és ismét lecsillapítja és a szívet földviditja vagy ismét szomorúságra hangolja. Egyenesen az idegekre hat. Bárki észlelhetné, hogy egy hatalmas induló mennyire megkönyvitja a menést; az ütemszerű lépés kevésbé fárasztó. A munkások, a kik valami nehezre emelnek vagy mozdítanak tova, a matrózok, a kik eveznek vagy hajókötelet gomolytának fel, ütemszerűleg egyszerre kimondott „hoi hopp!“ kiáltással biztatják egymást. A tánc-zene a hallgatók lábait fölvillanyozza s mikor a színpadcs egy-egy keringőt játszik hangszeren, a gyerekek körülveszik az udvaron s elkezesdenek táncolni.

Sok állat hasonlóan alá van vetve a zene befolyásának. Ha nem igaz is minden, a mit e tekintetben írnak és beszélnek, mindazáltal igen sok hiteles észleletet hozhatunk fel fentebbi állításunk mellett. Már egyszer csak magok az énekes madarak is nem valóságos működő zenészekből álló kart képeznek-e? — Utánok jönek a pusztán csak zenekedvelők. Mily könnyű például a lovat betanítani, hogy mozdulatait különböző dallamokhoz alkalmazza? Ott vannak bizonyosnál a komédiások lovai. Sőt állítólag azt is észlelték már, hogy a szarvasmarhák a kürt hangjai mellett a szokottnál tovább legelnek; az arabok még tovább mennek és azt állítják, hogy a zene a barmokat hizlalja. Mikor a sivatagon a karavánok tövé a fáradság miatt majd összerogynak, fogják magokat vezetőik s elkezesdenek énekelni toruk szakadtából, hogy állataikat biztassák és bátorítsák.

Vigneul-Marville egy általa tett kísérletet ír le, melynek segítségével a zene befolyását a különböző állatokra szándékozott megállapítani. Mialatt egy ugynevezett tengeri trombitán (egy huros hangszer, melyet az olasz Marino talált fel) egy darabot játszott, ő maga figyelmesen vizsgálta egy macskát, egy kutyát, egy lovat, egy szamarat, egy szarvasutót, néhány bornyut, apróbb madarakat s a majorságot, mely ablaka előtt sétáltgatót. „A macska“ — mond — „mit sem látszott érezni s láttam pofijáról, hogy az egész nagyszerű symphoniat a világ valamennyi hangszerevel együtt édes örömet oda adná egy egérért. Semmi gyönyörűségét nem lel e zenében s a napon csakhamar el is aludott. A ló megállott az ablak előtt s időnként fölemelte fejét s megint csak tovább legelgetett. A kutya, mint egy majom, hátsó részére ült s a zenészt kezdte bámulni; egy teljes óráig maradt ebben a pozitúrában, s úgy látszott, mintha törte volna valamit a fejét. A szamar nem sokat csinált az egész dologból s nyugodtan harapdosá lefelé bogáncait: asinus ad lyram! A szarvasutó nagy, széles füleit kezdte hegyezgetni s figyelmesen látszott hallgatóni. A barmok egy pillanatra meghökkentek, ránk néztek, mintha már ismertek volna bennünket s azután elmentek utjokra. Az apró madárkák, melyek egy kaliczkában a fák lombjai között voltak, oly lármát csaptak, mintha Isten tudja micsoda nagy veszedelem érte volna őket. Hanem a kakas, a mint látszott, csak

tyukjaira gondolt s a tyukok pedig csak arra, hogy kaparhassanak, úgy hogy nem lehetett észrevenni rajtok, ha vajjon gyönyörűséget szereznek a tengeri trombita hangja vagy unják.“

Buffon szerint a kutyák fogéonyak a zenei hangok iránt, hanem e tekintetben szerfelett nagy a különbség köztük. Sok kutya ordít, ha bizonyos hangszeren hall játszani, másoknál pedig nem. Láthatunk puldikat, melyek összehozódnak, berzenkednek s farkukat lábaik közé vonják és koserovsen vonitanak, mikor magas hegedű-hangokat hallanak, de nem mindenik oly érzékeny. Ellenben ha beszélőcsövel szólnak hozzájuk, vadul beleordítanak, s ha csak tehetik, elbujnak előle.

Az elefánt szereti a zenét s könnyen megtanul ütemek mozogni, sőt a dobót és a sipót néha szótogolatan hangokkal is tudja kisérni. A kísérletet oda mutatnak, hogy az elefánt szívesebben hallja a mély, mint a magas hangokat és hogy a dallamosságra többet ad mint az őszhangzatra s végre, hogy az egyszerű dallamok jobban tetszenek neki mint a mesterkélték, az adagiot jobban szereti mint az allegrot — egy szóval az tünt ki, hogy az egyszerűséget kedveli. Everard Howe (1823.) kísérletei szerint az elefánt a kürtnek és zongorának csak a mélyebb hangjaira figyelt; ellenben az oroszán a magasabb hangoknál csendes és figyelmes volt, míg a mélyeknél dühössé lett. Mindazáltal az oroszán ellenszenvét a kakas kukorékolása iránt mindnyájan ismerjük. — Az egérnek is van érzéke a zene iránt; Archer szerint fuvalhangokkal elő lehetett esalni őket.

Plutarch és Plinius egy rakás adomát jegyeztek fel, melyek az állatok hangérzékére vonatkoznak. A középkor írói minden állatnak tulajdonítanak egy-egy kedvenc hangszeret: a medvének a sipót, a szarvasnak a fuvalót, a hattynak a cizterát, az éneklő madaraknak a flaszétót, a méheknek a cimbalmot stb. Természetes, hogy ez állításokban sok a phantasia. Inkább híhető az az ismeretes történet, mikor a falu hegedűse egy farkasverembe bukkott, melyben már egy veszedelmes kanfarkas volt. Zenésziünk idejében fogta hegedűjét s huzni kezdte keservesen, mire a farkas úgy megrémült, hogy a világrét se nyult volna cigányunkhoz, hanem bevárta nyugodtan, míg reggel a hegedűsóra odasiető falusiak agyonverték.

Az alsóbb rendű állatok között különösen a kigyó látszik fogékonyak a zenei benyomások iránt. Vannak négerok, a kik megseleldezik s tánczolni tanítják őket, az ugynevezett pillák vagy kigyó-büvelők. Chauteaubriant egy ilyen kigyó-büvelési jelenetet ír le, melynél Kanadában maga is jelen volt. „1796. júniusban átutaztak Felső-Kanadát néhány vad indián családdal az orzontagok törzseiből. Egy napon, mikor épen a Jenesie partján megállunk, hogy csörgő-kigyó hatolt be tanyánkba. Volt velünk egy kanadai, ki fuvalázi tudott. Elhatározta, hogy mulattatni fog minket s igénytelen fegyverével a kigyó felé előre lépett. Mikor az állat észre vevé ellenét, összemogolyott, félt lenyomta, pofáit feljajta, ajkait nyaldosá s borzasztóan csattogtatva mérges fogait; kettős nyelvét, mely olyan volt, mint valami lobogó láng, öltögetni kezdé, szemei két izzó szénhez hasonlótanak s dühlöt felpuffadtó sima teste szállt és ereszkedett mint valami kovács-füvő; irtózatosan csörgőmpölő farka oly hevesen mozgott, mint valami vízharokbácsoló felhődarab. Ekkor a kanadai elkezdett játszani fuvalóján. A kigyó meghökken s fejét vissza rántja. Csakhamar láthatóvá lett a varázs hatalma; szeméi szelidebb kifejezést váltottak, farka lassabban mozgott s a csörgés mind gyöngébbé vált. Reszkető bőre ismét elkezdett kéken, zölden, fehérén és aranyszínűn csillámlani s fejét gyöngén visszafordítván az állat mozdulatlanul maradt oly helyzetben, mely kényelmes figyelmeztetést árult el. E pillanatban a kanadai néhány lépéssel közeledelett felé, mialatt fuvalóján szelid, egyhangu dallamát tovább fújta; a kigyó földre fektette fejét, keresztül tolt a füvön, s a férfi után mászott; ha ő megállott, akkor a kigyó is úgy tett, ha tovább ment, a kigyó is követé. Így esalta ki sátrunkból a veszedelmes ellent egy rakás európai és vadomér között, kik alig hittek szemekinek; egyhangulag követelték, hogy e nevezetes állatot életben hagyjuk.“

A gyíkok is árulnak el némi zenei érzéket; fűttyűt el lehet őket büvelni, úgy hogy ilyenkor könnyen megfoghatók. Labat atya Martinique szigetén egyszer gyíkvadászatra ment ki egy négerrel, ki egy hurokkal ellátott póznát vitt kezében. Csakhamar megpillantottak egy gyíkot, mely egy faágon sítékezett. A néger elkezdett fűtölni s az állat előnyujtotta fejét, hogy láthassa honnan jönnek a hangok. Ekkor a néger ovatosan közeledni

kezdett hozzá, miközben folytonosan fűtöl s oldalait és nyakát csiklandani kezdé pálczája hegyével. A gyíknak ez annyira tetszett, hogy szüntelenül hengergőzött hátán és oldalain; végre annyira előbujt az ágról, hogy a hurkot nyakába lehetett kanyarítani.

A pók zeneszeretete ismeretes. Michelet következő adomát beszél róla. „Berthome a híres hegedűs kora babárait amaz elkülönítésnek köszönhető, melyben mint gyermeknek, dolgoznia kellett. Magányában volt egy pajtása, kinek létezését senki sem gyaníthatá, t. i. egy kis pók. Ez kezdetben a falon egy kis szegletben tartózkodott, hanem lassanként mint kiejebb-kiejebb jött, először csak a hangjegy-tartóra, onnan a gyermekre, kinek végre ügyes, hajlékony karjáj hatolt előre, mely a nyirettyűt kezelte. Itt aztán egészen közelről hallgatózótt a lebiyölt, résztevégtől dilttáns — ő magára egy egész hallgatózótt képezett. Már pedig a művészeknél többre nincs szüksége, hogy lelket megkötözöttnek érezve. Szerencsétlenségre a mostoha anyja egy napon egy idegennel a tanuló szobába jött; észrevette az érzelmes pókot a maga állomásán — egy csapás a papucsos talponk tevé az egész hallgatózást. A gyermek elájult, hónapokig terhes beteg volt és majd meghalt bánatában.“

Honnan származik hát ez a hatalmas benyomás, melyet a zene az élő állatokra gyakorol? Minő titkoszéri rokonságnál fogva képesek a hangok a szenvedélyeket így fölízgatni? A zene a mozgás jelképe, vagy is inkább maga is mozgás. Midőn a zeneszerző vagy zenész a hangjegyeket hosszabbakká vagy rövidebbekké teszi, t. i. azokat a dallam cselekedeteket különbözőleg rendezi, a mozgás minden árnyalatát, a homokban elenyésző folyó álmós lassúságától kezdve egészen a hegyi zuhatagok zúgó morajlatáig a legfinomabban képes kifejezni. Már pedig a hangok egyenesen és közvetlenül idegrendszerünkre hatnak, a mennyiben az érzékek idegszállait hozzák részegbe és ennélfogva oly kedélyhangulatot idéznek elő, mely a zene által kifejezett mozgásnak felel meg. A vídamságot könnyű, gyors hangmenet, a komolyságot ünnepélyes hanglebegés, a haragot szakgatott, heves rohamosság jellemzi.

A zene lélektani hatásának a magyarázata Aristoteles figyelmét sem kerülte ki. Ő ugyanis ezt kérde: Miért alkalmazkodnak a rythmusok és dallamok, melyek utójára is csak hangok, a kedély-állapotokhoz, mely ellenben az izek, színek és állatok erre nem képesek? Talán mert a hang is mozgás, az emberi cselekvés? Természetes, hogy a zene hatásánál a rythmus vagyis ütemszerűség tulnyomó szerepet játszik. Sok jelenség mutat arra, hogy az ütemérzéknek némileg egész külön önálló sora létezik, úgy hogy egy dallam ütemeit a hangérzékűl egészen el lehet választani, mint egy színezett képtől a körrajzokat, azáltal, hogy a dallamot csak eldobjuk, teszem fel ujjainkkal, a nélkül, hogy élénkelnők, vagy valami hangszeren eljátszanók. Például az oly ismeretesebb dallamok, melyeket valaki csak ujjával dobol egy ablakablán, a zeneórt könnyen eltalálhatja. Az oly mozgások is, melyeket az élettelen természet öntudatlan működése szül, gyakran idéznek elő a zenéhez hasonló benyomást. A zuhatag, mely egy szikláról omlik alá, a csermely, a mely porondos partok medrében csergedez, a hullámok, melyek szilaján csapódnak a partok sziklához, látható, élő zene gyanánt hatnak lelkünkre. Órákig elüldögélünk néha egy szép, virányos partu ér mellett és oly örömet emlengünk a játszi hullámokon, melyek ildözik, de soha sem érik utól egymást. Ütemszerű mozgásuk, folydogálásuk és csergedezésük, mely minden egyes hullámban is folytonos változatoságot mutat, az unalom nélkül, otthonias, kényelmes nyugalomnak sajátosságát érzetét s egy hatalmas, de rendezettség s észszerien szépen beosztott élet benyomását kelti föl kedélyünkben. Mikor a tenger sima és nyugodt, egy darabig gyönyörködhetünk színében, de nem nyujt oly tartós élvezetet és mulatságot, mint ha föl van háborodva. Míg ellenben kisebb vízfelületeken a kisebb hullámok igen gyorsan, igen hevesen követik egymást s ennélfogva inkább nyugtalanítják, mint mulattatják lelkünket.

Radau után Sámí Lajos.

Embrevők Basuto-országban

(délkeleti Afrikában.)

A tudósításokat, mintha Dél-Afrikában a basuto-k között az embrevés még divatban volna, ha nem vonta is teljesen kétségbe a világ, de leg-

alább mindaddig tulzottnak tartotta. Egy angol utazó Bowker jelentése azonban igazolja a fentebbi állítást, s egyszersmind a barlanglakók létezését is újabb adatokkal bizonyítja. Bowker közleményéből, mely az „Anthropological Review“ egyik közlelbbi füzetében jelent meg, néhány érdekes részletet ismert meg az Archaeologiai Értesítő, s mi ennek nyomán közöljük. — Bowker Thaba-Bosiu-tól a hegyek közé menvén, mintegy 130 yard hosszú és 100 yard széles barlangra bukkant, melyet következőleg ír le:

„... A magas és boltozatos tető füsttől és koromtól fekete; a földön mindenféle embresont-halmazok hevertek, részint csakugyan fölhalmozva, részint szerteszóra. A barlang előtt levő s lassanként lefejlő kőtörmögek is, a meddig a szom láthatott, esontok, koponyák hevertek, ez utóbbiak, főleg nő- és gyermek-koponyák, rendkívül nagy mennyiségben. Ezeket tompa bárdokkal vagy élesített kövekkel vágták darabokra, mint a volécsontokat, melyeket hosszabban hasítottak szét. Csak néhányon voltak a tüznek nyomai észlelhető; a barlang-lakók jobban szerettek főzni, mint sütni.

Képzeltetni, mily izgatottsággal kutattam át e komor üreget. Vezetőm oly helyre kísért, hol pár durva, rendetlen lépeső sötét karzatra szolgált; itt őrizték az áldozatokat, míg a sor rájuk került. Szökése gondolni sem lehetett. Vad embereknél, kiket tán az éhség kényszerít a legvégsőre, hogy élteket tengessék, még lehet érteni az embrevést. E népnél azonban másként áll a dolog: ez emberek termékeny földön laktak, melyen vad is bőségben volt. De azért ők nemcsak elleneik vadászta, hogy azokat fölalkják, hanem egymást is fölemészítették, saját törzsükből fogtak el egyéneket, s ha épen nem volt más áldozat, saját nejjeik s gyermekeikre került a sor! Röst, vagy cizvódó nővel röviden végeztek, s aztán izletes lakoma vált belőle; a gyermeket, ki sokat sirt, elcsöndesítették s megfőzték; betegeket s gyöngéket nem hagytak természetesen halállal kímélni, mert akkor nem tölthették volna meg mások gyomrát. Így volt ez a népnél. Mondják ugyan, hogy már évek óta megszüntek embrevők lenni; én e barlangban csatlaltan bizonyítottam leltam az iránt, hogy az embrevés még gyakorlatban van, mert néhány csont még igen friss volt; ezek nyilván valami erős esontu férfié lehettek, kinek koponyája érez-keményű volt; a csuklókön még volt s bizonyos kövér állományt láttam. Csak pár hó előtt ölthették meg.

E barlang a legnagyobbak közé tartozott az egész vidéken, s a mint értesültem, a kannibálaknak mintegy főhadí szállásul szolgált. Egyébként 30 év előtt a Moluta folyótól a Caledonig az egész országot, továbbá a Putesana-folyóvidék egy részét embrevők lakták, s a körülöttük levő törzseket rettegésben tarták. Vadászcsoapatok küldtek ezek ki, melyek járt ösvények, körték, legelők, itatók közelében lesbe állottak s különösen nőkre és gyermekekre vadásztak.

Még ma is sok embrevő él, s ugyan a napon, melyen ama barlangot meglátogattam, megismerkedtem egygyel közülük. Ez most mintegy 60 éves. Midőn még a barlangban lakott, egy ízben három fiatal asszonyt fogott; egyet életársul vón, a két másikat pedig megfőzték. A házasság igen szerencsés volt, s a nő hamar hozzászokott az új életmódhoz, megmutatá a zugot is, mely e boldog családnak tartózkodási helyül szolgált. Ennek egyik sarja, csinos, izmos fiu, tejet hozott nekem. A férj neve: Rantlantsen, a nő: Matogyeni. Midőn a barlangból távoztam, szétört gyermek-koponyát találtam, mely virágserépül szolgált valami gumós, asphodelacea-növénynek.

Néhány barátommal több kannibal-barlangot is meglátogattam a Caledon forrásainál; egyik-másik tágas, de egyik sem oly nagy, mint az imént leirt, a Thaba Bosiu közelében levő. Ama Caledon-barlangokat most is lakják, de már nem embrevők. Ott beszélt el nekem egy öreg vadember, hogy ő a régi jó időkben mintegy 30 embert főzött meg; s igen jótalán s izetlen dolognak vélte, hogy az embrevés kiment a szokásból. Ugy látszik, mintha némely emberre nézve nagy varázs rejlenék a kannibalismusban. Egykor szép fiatal leányt raboltak el, de nem emésztették fel, mert a vadak egyike nőül vette. Rövid idő múlva oljott érte apja egy missionarius kíséretében s kiváltotta; a dij 6 ökből állott. Pár hétig szüleinél időzött a kannibal-felőség, aztán megszökött s barátánál maradt a barlangban...“

§ Egyveleg.

© (Egy bányászati remete.) Egy ausztrali lap írja: Két aranyás Ausztráliában az ugynevezett „Barossa-Digging”-ekben dolgozván, midőn magukat már valami 20 lábnyira ásták be a föld gomrába, egy „vén bányász”-ra bukkantak, mely valószínűleg évezredekkel előbb kerülhetett oda, mint ők. A mint egy szilárd cement-reteget alánakztak, a kőzet romjai közül egy roppant nagy béka mászott elő, hol az, miként a földtani rétegek félreismerhetetlenül tanúsítják, emlékezetet meghaladó idők óta ült. Az állat szilárd kőzet, ugynevezett cement által volt körül nőve s bizonyára nem kevésbé bánt el, mikor a bányászok csákánya sziklavárárt szétrombolá és csöndes magánya nyugalmát megzavará.

*(Előfizetési ár: 84,000 forint.) Az egyesült államok egyik elsőrendű történelmi társulata közelébb előfizetést nyitott egy százkötetes történelmi munkára, mely a „nagy forradalom” eseményeit tárgyalja. A munka előfizetési ára 40,000 dollár.

*(Hőgörgetegek.) E napokban írták a lapok, hogy a Mont-Cenis-on keresztül vezető új vasúton a hőgörgetegek teljesen betemetették a személyvonatot, emberélet azonban, szerencsére, nem veszett el. Bármily kitűnő és előnyös legyen is a Fell-rendszer, a hegyeken át való utazás veszélyeit mégsem hártotta el. A hó még mindig rettentő veszély a vasutakra nézve s ép a vasúti vonatot teszi

T Á R H Á Z.

Vogt Károly fölölvasásai az ember őstörténelméről.

II.

Kinek volna kedve magát egy nyomoru csavargótól származtatni le, s nem inkább tekintélyes családból, ha csak teheti? S a büszke ember, szeretné-e hallani, hogy ősalakja alálbvaló volt, mint a minő most ő maga?

Azonban a ki ama barlangokat látta Aurignaque, Neandervölgy s Düsseldorf közelében, hol a későbbi beöntvények szemfődjé alatt aluszák örök álmukat az ősvilág óriásai, a kövületi henyák, a barlangi medvék, s a „homo sapiens,” — a ki azon telep-helyeket látta, hol vastag cséppkő-retegek (stalaictiek) által takarva, szétszórta kagylóhéjak, kőbalták, kova-eszközök széndarabokkal vegyülve világosan mutatják, hogy itt valaha e „homo sapiens” tartotta temetkezési ünnepyeit, — a ki látta az e helyen talált embercsontokat, s a nagyon is állatias alakú koponyákat, annak nem lehet kétsége többé az iránt, hogy a büszke faj, mely most magát a föld urának vallja, s a teremtés remekének nevezi, még akkor nagyon is messze volt azon állapottól, minőben a hagyományok az első emberpárt a teremtés kohójából kiléptetik.

Elmúltak az idők, midőn hihettük, hogy kész Minervák ugranak ki Jupiter fejből.

Az ember csak hosszú, küzdelemteljes századok után jutott a fejlődés azon fokára, melyen most áll; sőt hogy némely része még most sem jutott el odáig, hova másik része fejlődött, azt az Afrika s Ausztrália síkjait lakó vadlajok eléggé mutatják.

A legelső nyomok, melyek az embernek a már rég kihalt ő állatokkal együtt létezését bizonyítják, azon kova-balták, kések és medve állkapcsákból készült durva védőközök, melyek Amiens, Abbeville, Hoxne stb. közelében az ősvilági állatok csontjainál egy és ugyanazon eredetű földrétegekben találtak.

Ez eszközök, melyek az időmításnak csak legkedvezesebb nyomait hordják magukon, pl. hogy a kovadarabok egymáshoz ütgetése által azok egyik részén némi éles törést idéztek elő, már maguk is mutatják, hogy az értelmiség mily végtelenül alanti fokán kellett állani készítőiknek; ha pedig azon koponyákat vizsgáljuk, melyek e korból fennmaradtak, a szemöldök-csontoknak szerfőlt kidudorodása, a homloknak csaknem egyenesen hátra lapultsága, az állkapcsák nagysága, s a fogak ferdén előre állása még tagadhatlanabb jelei annak, hogy itt oly emberfajjal van dolgunk, mely agyvelő tekintetben nem valami felettebb sokkal állt előbb a mostani legfelsőbb majmoknál.

Sőt még tovább, — az ember, mint most, már akkor is szerette a czipra temetést. Az aurignaci, sommersi s glamongani barlangokban ott fekszik hátul a kedves halott, mellője rakva mind az, mi előtte az életben becses volt, a kő-balták, kova-kések s állkapcsa-dorongok, — elől pedig a barlang szájánál a tűzhely, szétörtött állat- és embercsontokkal, felhasználott gyermek koponyákkal, — borzasztó maradványai a megzomorodott felek itt tartott halotti torának.

Ezután következett az ugynevezett kőkor utolsó korszaka, midőn némi zavarodások látszólag létre jöni Európában. Az állatok egyrésze mindinkább észak felé vonul, az ember pedig a hegyek lábaihoz a tavak partjaira költözik le, s kezdik építeni a tó-lakásokat.

A kőbaltákkal meghegyezett karokból nagy terjedelmű csölöpzetet vernek a vizek partjaira, melyeken aztán mind beljebb és beljebb hatolnak a tó közepé felé, a csölöpzetre kereszt gerendákat

ostromolhatták az eget, s ha csak a mammoth, s orrszarvu ép ily óriás koponyáit nem akarjuk elfogadni emberfejekül — azon veszedelmes dilemmába látjuk magunkat bonyolódva, hogy az ősöknek valami monstrumoknak kellett lenni, óriás test és igen kis fejfel.

De kisegített e zavarból a kegyetlen tudomány, mely kétségneinknek mindig kész a kegyelemdőfőst megadani.

Közlebbi vizsgálódás s részletesebb összehasonlítás után mi tünik ki emez óriás csontokból? — az, hogy a Bécsben eltemetett Magog karcsontja, melyet a Szent-István templomban őriztek, tulajdonképp egy mammoth első lábszára volt, s hogy ama másik óriás csigolya, melyet valami régi szent maradványul tiszteltek, — egy rinoceros gerinczében volt egykoron.

Ezzel tehát az óriásokról hit is véget ért, s a jelen kor egy másik kedvező gondolata, hogy t. i. a mai ember csak elkoreszult törpe utóda a réginek, ép oly alaptalannak bizonyult be, mint annyi más népszerű vélemény; sőt inkább az első emberfaj, ha nem valami satnya fereg volt is, mindenesetre testi fejlettség tekintetében is alatta áll a mostaninak, a mint azt a még ma is élő ősfajlétségi népfajok mutatják.

De ezt bizonyítják az őslakók fennmaradt készítményei is. Óriásoknak óriás eszközeiknek is kellett volna lenni; azonban az eddig talált kőbalták, csontfogverek stb. épen nem mutatják, hogy használók valami óriás erejűek lettek volna.

Azonban a fejlődés lassanként mégis haladást mutat. Az ősi műemlékek, melyek a Perigordi telep-nél Belgiumban, Németországban, Svájcban, s több helyen találtak, a művészetnek már némi nyomait árulják el.

Ez időkben, midőn még az irángim Dél-Európát is lakta, s midőn azon mohok, melyek most csak a magas északon, Norvégia bércein találhatók, Közép-Európa szikláin is tenyésztek, az ember legtöbb eszközt ép ez irángimek szarvaiból készítte; s mi e csont-eszközöket, kőbaltaneveket, stb. nevezetessé teszi roánk nézve, kiváltképpen az, hogy ezeken már ékítményeket, rajzokat is találnak, bizonyosan azon állatok rajzait, melyek még környezték az őslakókat, a mammutat, a kövületi kecske-, az ősbölyény-, s a most csak északon található irángimét.

Általában ekkor már az ember mind több és több hajlamot mutat a „szép” iránt, — átlukgatott fogattak, s zsinórra fűzött csiga- és korall-szemeket aggattak a valószínűleg már akkor is hiu nők nyakuk körül.

De még tovább, — az ember, mint most, már akkor is szerette a czipra temetést. Az aurignaci, sommersi s glamongani barlangokban ott fekszik hátul a kedves halott, mellője rakva mind az, mi előtte az életben becses volt, a kő-balták, kova-kések s állkapcsa-dorongok, — elől pedig a barlang szájánál a tűzhely, szétörtött állat- és embercsontokkal, felhasználott gyermek koponyákkal, — borzasztó maradványai a megzomorodott felek itt tartott halotti torának.

Ezután következett az ugynevezett kőkor utolsó korszaka, midőn némi zavarodások látszólag létre jöni Európában. Az állatok egyrésze mindinkább észak felé vonul, az ember pedig a hegyek lábaihoz a tavak partjaira költözik le, s kezdik építeni a tó-lakásokat.

A kőbaltákkal meghegyezett karokból nagy terjedelmű csölöpzetet vernek a vizek partjaira, melyeken aztán mind beljebb és beljebb hatolnak a tó közepé felé, a csölöpzetre kereszt gerendákat

ezen veszélyt még félelmesebbé. Köztudomású dolog ugyanis, hogy ezen görgetegeket gyakran a legcekélyebb okok idézik elő, melyekhez számítják némelyek az embori hangot és a csengetyűk zengését is. Midőn a hegylakók görgetegek által fenyegetett helyeken akarunk áthaladni, előbb pisztolylövészekkel stb. ügyeknek a levegőt mozgásba hozni s ekkép a görgetegeket előidézni. Midőn azonban már utra keltek, siri csend uralkodik közöttük s öszvéreik csengetyűit is betömik. Meglehet, hogy ez tulságos elővigyázat s a csengetyű zongése nem képes valamely hőhálmat mozgásba hozni, de ki tagadhatná, hogy valamely vasúti vonat dőbörgése s az ezáltal előidézett zengés lerázhathat valamely ágra tapadó hótömeget, mely tovább gurulva, pusztító lavinává lehet.

raknak, s ezekre ugyan ily fatörzsekkel házszerű alkotmányt építenek.

A bejárás a partfelől egy, éjjelre valószínűleg felvonható, hidon át történ, míg a víz felől oldalon fahéjból készült esztrakok tartották fenn az átelleni csölöp-faluk lakóival a közlekedést.

Bent e faházakban már némi kénelem lakott; — a szögletben valószínűleg az elfogott szőlőidényi kezdett kecske és juh tanyázott, a bejárásnál a már ekkor is hűb őrködött, a ház körül terrorszerűen pedig csont-kapát, egy durva hálót, kétlapos követ a buza megtörésére, néhány sárból gyúrt óriás edényt s talán aszalásra szánt susinkát láthatnánk kiterítve.

E csölöp-faluk lakói tehát már a kultúra némi fokán állottak, volt szalmav fedett házuk, kis gazdaságuk, lovuk, tohonók, d. znojuk, juhok, kecskéjük; — a tóparton a hatsoros ouza kalásza lengettek, s a kender és mák zásor virágai élénkítették a láthatárt, míg bent a tűzhely felett kilyukgatott cserépedényekben a juhté fűl turvára, s a jó házi asszony kezében a nehéz orsóok pergett.

És mindez Európában már 6 vagy 8000 évve ezeltől, — oly korban, midőn még a vas ismeretlen volt, sőt az ezt sokkal megelőzőt réz és bronz sem tette meg világhódító utját Ázsiából nyugatra; — midőn a nép, mely most Európát lakja, itt még szintén ismeretlen volt.

Ha ugyanis azon állat- és növényfajoktól összehasonlítjuk, melyek ez utolsó kőkorbéli lakóit környezik Európának, azon meglepő eredményre jutunk, hogy ezek közt egy sincs, mely Ázsiából származhat volna. Nincsenek az Ázsiából jött népeket mindenütt kísérő élvezet-növények; a szőlő édes fürtjeinek levét még a tólakók nem izolek, a gabona tápláló kalásza még nem versenyeznek az afrikai eredetű búzával; míg ellenben maga az Egyiptomban szontnek nevezett hatsoros buza, a buzaföldeket kísérő kék buzavirág (centaurea cyanus), s több dudvák, melyek az ember gazdasági növényeit kísérték, mind afrikai eredetűek. A ló még egészen más faj, mint a mely Ázsiából később származott, az ökor, — melynek vére most egyedül a magyar ökor ereiben csörgedez, a juh, a kecske, mind az afrikai vad fajtáknak rokonai, — ugy hogy nem marad fenn más választás, mint azon szinte közvéleménybe ittköző nézetet kimonadunk, hogy a nép, mely Európát eddig lakta, korántsem Ázsiából, a népek állítólagos bölcsőjéből jött, hanem Afrikából származott azon két földszoroson át, mely akkor Európát Afrikával összeköté, s melynek maradványai a pyrenei félsziget a Gibraltárral, s Olaszország mellett Korszika és Szardíniával.

Csak később jött tehát Európába az a faj, melynek hazája Ázsia volt, s mely használhatóbb érez eszközeivel ez ő lakókat elűzte, csölöp-faluikat felgyújtotta, s aztán a romokon ő épített magának mást, jobbat helyettük.

Azonban mint minden hódításkor szokott történni, a meghódított nem iratott ki tökéletesen, hanem csak szétszórta, összeolvadt lassanként a hódítóval. Valószínűleg ez történt már egyszer előbb is Európa ó részein, — mert ha az északi s déli tájakon talált koponyákat összehasonlítjuk, világosan látjuk belőlük, hogy ezek két egészen külön népfajhoz tartoztak, mivel míg az egyik, az északon lakó, gömbölydedebb koponyákkal bírt, addig a déli tájak felé tanyázók feje aránytalanul hosszabb mint széles.

E népfajok keverékéből jött létre aztán azon faj, melyet a történelmi kor kezdetén még mindig Európa térein küzködve találnak.

Dapsy L.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 52-ik számához 1869. decz. 26.

Irodalom és művészet.

— (Szemere Bertalan összegyűjtött munkáiból) megjelent a harmadik kötet, e külön czim alatt is: „Utazás Keleten, a világosi napok után.” A két első kötetben foglalt számtüzetési naplónak méltó társa, sőt kiegészítése a nagy elműjő író e műve, melynek vázlata, rövid s a papírra hirtelen rávetett jegyzetek alakjában már a napló első füzetében föltalálható, valamint később, az idő és körülmények, melyek közt a már akkor Párisban lakó Szemere ez utazást kidolgozta. — Szemere az irodalomban először azon fiatalkori munkája által tűnt föl, melyet külföldi utazásáról írt; különösen értett ahoz, mint kell a tapasztalatokat bizonyos hangulatba olvasztani föl, s az olvasóval nemcsak láttatni, hanem éreztetni azt, a mit ő látott és érzett az idegen földön. E tulajdonsága teszi kitünően érdekessé keleti utazását is, melynek a mellett alapszínezetét a bujdosó fájdalom képezi, melyet azon tájakon jártában érez, hol minden hazája történelmének dicsőség s gyászteljes korszakaira emlékezteti. A régi nagyság romjainak hazája új romjait szemléli, s a népben, mely közt jár, a régi ellenséget, új jóbarátot. Irály tekintetében is a legjobb mű, mit Szemere írt, s ezzel nem kevés van mondva. — A jelen kötet az utazásnak csak első kötete. Ára 2 frt.

— („Tanterv a debreczeni főiskola számára”) czim alatt érdekes füzetet kaptunk Debreczbenből. Kézbeesett a tisztantuli (h. h.) egyházkerület tanügyi bizottsága. Érdekesek teszik főleg azon alapelvek, melyekből a tantervet készítő bizottság kiindul, melyek a füzet elején indokoltan vannak elősorolva. Ezek szerint az akadémiai tanárok előadásai a tanszabadság elvéből kifolyólag valódi egyetemi előadások magaslatára vannak emelve, mint ez Sárospatakon már égy pár év óta nagy sikerrel gyakoroltatik. Maga a főtartalom következő czikkokból áll: Gynnasium (melyhez a részletes tanterv s órárend is mellékelve van), bölcsészeti tantárgyak; gymnasiumi tanárok képzése (mire eddig nálunk semmi gond sem volt fordítva); jogakadémiai tanulmány; theologiai tanulmány; népiszkola tanítóképzése. — A kis füzet megérdemli a tanügyi minden barátjának figyelmét.

— („Jogtudományi Közöny”) ötödik évi folyamára hirdet előfizetést 1870-ra. E szaklap a jövő évfolyamra bővebb tartalmat ígér, ugyanis a jövő évfolyamban nemcsak az elméleti tudományok, hanem a gyakorlati élet szükségesinek is kiváló figyelmet szándékozik szentelni. Ez annyival szükségesebb, mert rendszeres kimerítő törvényekkel és megszigorultt gyakorlatlallal nem dicsőíthetünk. A „Jogt. Közöny”, éve a m. kir. kuria részéről adott engedélyvel, a jövő évben is közölni fogja a magy. kir. kuriaának elvi jelentőségű határozatait, és pedig oly beosztással, hogy ezek a fölaptól elválasztva, évenként külön kötetet képezzenek. — Tovább a magyar felelés kormányának a törvénykezésre vonatkozó mindannyi szabályrendeletei szintén egy külön mellékletben fogja közölni akkép, hogy e mellékletek is az év végén külön tárgymutatóval ellátva, a lapotól elkülönítve, bekeüthetők legyenek. E szaklap a mellett még a budapesti, nagyváradi és kassai ügy-édei-egyletek közlönye.

— (Berecz Antal.) a „Természet” szerkesztője kiadta előfizetési felhívását lapjának II-ik évi folyamára. E lap föfeladatát tűzte ki a természet-tudományok világirodalmát fokozatos fejlődésében és előhaladásában figyelemmel kísérni, s így mintegy közvetítőül szolgálni a tudomány mai állása és irodalmunk közt. Új évtől kezdve egy egész nagy iven fog megjelenni havonként kétszer. Ára egy évre 4 frt, félévre 2 frt. Az előfizetésekre Berecz Antal a „Természet” szerkesztő-kiadójának Pestre (kegyes-tanítóréndi épület) küldendők.

— (Új hírlapok.) Januárban indulnak meg Pesten: „Közgazdasági hetilap”, kiadjaik Bernát Desző és Mátyás Izidor, ára félére 2 frt; „Tanulók közlönye”, szerkeszti Dolnai Gyula egyetemi hallgató, ára félére 1 frt. — A humorisztikus lapok száma is szaporodik egygyel; megjelent a „Papa-gó” előfizetési felhívása; kiadja Noseda, szerkeszti „Szóke keselyű”, ára évrévedre 1 frt 50 kr. — Máramaros-Szigeten egyszerre két lap készül megindulni, egyik „Világosság”, a másik „A Tisza” czimmel; a „Máramaros” természetesen tovább folytatja pályáját.

— (Beküldetett) szerkesztőségünkhez a „Barátfülek” czimű rópirat első füzete; a mű iránya antiklerikális, s a magyar katolikus egyházi és

iskolai ügyben közelebből történt mozgalmakkal foglalkozik. A második füzet januárban fog megjelenni. Ára 80 kr.

— (Új rópirat.) Aigner Lajos kiadásában: „Lehet-e reformpárt?” czimű rópirat jelent meg. Jelszava: „A mult felett niacs hatalmunk, ennek következményei reánk nézve a fatumot képezik; de ha helyesen használjuk föl a jelent, miénk a jövő.” Ára 40 kr.

— (Merei József.) már sajtó alatt levő költeményeinek előfizetési határidejét január 15-ig meghosszabbítja, s fölkéri tisztelt gyűjtőit és előfizetőit, sziveskedjenek az iveték akkorára hozzá beküldeni, hogy a könyvek kézhez küldését azonnal eszközölhesse.

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémiá) decz. 20-kán tartá utolsó ülést ez évben. Hunfalvy Pál folytatá fölölvasását finnországi utazásáról, ismertetve a finn atyafiak életmódját, szokásait stb. A titkár egyéb közlemények mellett jelenté, hogy Murányi Ignéz Temesmegye közelebb elhunyt főispánja 500 fot hagyományozott az akadémiának. Végül pedig tudatá, hogy az akadémia rendkívüli nagy gyűlést jan. 17-én fogják megtartani.

— (Nemzetüzemünk) száma dr. Aldullah bey, kivándorlott hazánkfa éstörök törzskari orvos Konstantinápolyból értecs bosporusi kövület-gyűjteményt küldött, azon igérettel, hogy nem sokára egy másik küldeményt is fog utnak indítani. A megörzött hazafüi érzelmet e nyilvánulásáért a közoktatásügyi miniszter fejeste ki levélben a nemzet közönetét.

— (A színházi enquete) egyik albizottsága a drámairodalom emelésére az írói díjak javítását indítványozza. A következőkben állapodtak meg: a színe hozandó szindarabokért elfogadási díj jár, értékük szerint: három, négy vagy ötszáz forint. A tantieme a három első előadás bruttójövedelmének harmadrésze, azontul 15 száztóli; további minden 20-dik előadásnál az elfogadási díj har-mada. Továbbá, míg Pesten sem lesz népszínház, évenként 500 ft tüzendő ki, népeletről vett s belbecsétel bíró színműre. — Az operára nézve azt ajánlják, hogy az előadásra elfogadott eredeti opera szerzője 600—800—1000 frtnyi elfogadási díjt kapjon. Különbön pedig ugyanazon kedvezményekben részesüljön, mint az eredeti drámák szerzői. — Szinpadí zeneszerzők segélyezésére évenként 500 ft adatik az igazgató rendelkezésére. — A tervezett új dalszínház helyül az Erzsébet-tér közepét jelölték ki, hol most a rosakat német színház áll.

— (Jótékony-ság.) „Pesti szegény gyermek kórház-egylet” igazgató-választmányja hálás közönetét fejezi ki a következő becses adományokért: 1) A „Salgó-tarjáni köszönbánya-társulat” t. igazgatóságának az ajándékban nyert ötven mázsányi köszönt; 2) Auspitz Róbert urnak két öl felvágott puha fáért; 3) A „Pannonia” cz. gőzmalom t. igazgatóságának másfél mázsányi IV. sz. lisztküldeményért. — Kelt Pesten, 1869. decz. 17. — Halász Desző, titkár.

— (A „Pesti népkör”) ünnepély megnyitása decz. 19-én ment véghez. Jókai mint elnök tartott megnyitó beszédet; utána az alelnökök: Horn és Henszlmann szónokoltak, s az ünnepélyt lakoma követte.

Egyház és iskola.

— (Az ungvári székesegyház) a püspök közvetítése által egyszerű ajándékban részesült; ő Felsője ugyanis saját, házi pénztárából 18,000 frt értékű püspöki és kanonoki templomi diszruhákat adományozott.

— (Felekezeti iskolák Erdélyben.) Mint nekünk írják, Erdély keloti részein, Felső-Fehér legszélső és Brassóvidék községeiben már 8 felekezetiisküli iskola van elhatározva, és kettő elette is léptetve.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (Várady Gábor, Jókai Mór és társai) a közzgazdasági miniszteriumtól engedélyt kértek egy magyar hajó-építő és hajózási társaság alakítására.

— (Házak számból.) Egy angol feltaláló szálmaházakra vett közelebb engedélyt. A szálmát ugyanis vízivégoldatba mártva, s gépekkel csomagokba nyomva, e csomókból cementtel ép úgy,

mint a közönséges kövekből lehet építeni házakat, melyek a mellett, hogy ép egy éghetlenekek, mint a kő, emél sokkal melegebbek, csinosabban berendezhetők és olcsók.

— (Hajkereskedés.) Csongrádmege szigorun üldözni és 25 frttal büntetni rendelte azokat, kik szegény nőktől haját vásárolnak.

Balesetek, elemi csapások.

— (Áradások.) Az árviz hazánk északkeleti szélén is roppant károkat okozott, s mint Remetéről írják, több ember-élet is esett áldozatul. Nagy-Bányán minden pincoze tele volt vízzel, házak omlottak le, úgy hogy a kárt mintegy 60,000 frtra tehetni. Felső-Bányán 50—60,000 frt kárt tett a víz, a fermoi kinostári kohókban 30—40,000 forintnyit. Általában alig kiszámítható a borzasztó kár.

— (Lisztfőrdobadás.) Hétfőn reggel virradóra az „Unió” pesti gőzmalomban egy ágyulöveshez hasonló dörgés hallatszott. A vizsgálatok ezen esemény okául kiderítették, hogy midőn az említett időben több munkás égő lámpával ment a liszt-kamarába, az ott levő lisztpor meggyült és fellobbant. Ez alkalommal a padlás egy része lögbe röpült, s egy munkásnak arca s kezei — noha nem veszélyesen — megégtek.

Mi újság?

— (A képviselőház) csütörtökön tartá az ünnepek előtt utolsó ülést. Tárnya az utolsó elfogadott törvényjavaslatok szentesítésének kihirdetése volt. A jövő ülés jan. 14-kén lesz.

— (Egri honvéd-ünnepele.) Egorben december 20-kán lelepleztetett ünnepélyesen a városházán befalazott honvéd-emléktábla. Az emléktábla azon egri fiuk neveit tartalmazza arany betűkkel bevésve, kik a 48—49-ik szabadságharcban a csatatéren elhulltak.

— (Boldogult Luszenszky Párol) ezeket írja a Kassán megjelendő lap: E jellemzandó férfinak, ki egész lényét kizárólag a hazá javának szentelte, izgalmas életpályája változatos képet nyújtja a föltette eljajlott öröm- és bajteljes éveknak. 1848-ban, a művészeteknek s a gazdálkodásnak szentelt elvonult élet után képviselővé lett, és 1849-ben kibékítő szerepet vitt, mint kormánybiztos felső Magyarországon, hol nemcsak elvtársai tisztelőt, de ellenségei elismerését is megnyerte. — A szerencsétlen harc bevégetésével halálra ítéltetett, mely ítéletet 16 évi börtönrre változtattak, melynek az 1856-diki amnestia vetett véget. 1861-ben polgármesterré, majd orsz. képviselővé választotta Kassaváros. Ez utóbbi minőségben vett részt 1865 után is mint az ellenzék loyális híve az újalakítási munkájában. Kassa város 1867-ben diszpolgárrá választotta. Hü volt elveibe mind halálig.

— (A pestmegyei deákpart) közlebbi választmányi gyűlésén elhatározta, hogy az 1849. évi isaszegi csatában elesett honvédek emlékére a csatahely egyik kitűnő pontján emlékszobrot állít. E végre aláírásokat fognak gyűjteni.

— (A szent-éndrei kerületből) egy küldötttség kérte föl a belügyminiszter a képviselőjelöltség elfogadására. Rajner megköszönve a bizalmat, sajnálatlall jelenté ki, hogy a felszólításnak eleget nem tehet, mert a csak most átvett belügyi tárcza halmozott teendői, továbbá az előterjesztendő s várvavárt törvényjavaslatok kidolgozása által egy el van foglalva, miszerint jelenleg a képviselői állást betöltenie lehetlen volna.

— (Vogt tanár fölölvasásai) valóban érdekes tünemények társadalmi életünkben. E fölölvasások, melyekről a fővárosban is sokan jart hítték, hogy a magas bemeneti árak — 6 fölölvasásra 10 frt. egy jegy — miatt aligha lesznek valami kapások, mint a tapasztalás mutatja, ellenkezőleg épen a legnagyobb részvétel találkoztak. Nemcsak hogy mind végig zsufolásig telve volt a terem, hanem a hosszú tudományos előadásokat is nem várt feszültséggel hallgatta mindig a közönség. — Különbön tagadhatlan erre maga az előadó személyisége volt legnagyobb befolyással. A rajzokkal borított terem egyik oldalán, emelvényen, az előadáshoz való eszközökkel megrakott asztal megett áll, mozog, hajlong, majd kezében hosszú pálczával mutogat, — haragosnak látszó tekintetét végig hordja olykor a hallgatóságon, elhallgat egy pillanatra, egyet színpant zása szélével — s a legkomolyabban tárgyain a „geehrteste Anwesenenden” után egy éles vitz röppen el, mint például hogy „az indus harcosok ma is másfél láb

chignont horjanak — csakhogy ezek saját hajokból... s aztán megy tovább... Mint halljuk, hazánk több városa is meghitta a nagyhirű tanárt előadásokra, de hogy most elmehe-e, még nem biztos.

(A közelebbi farsang) nyolc hétig fog tartani, s a redoute terme már eddig 28 estére le van foglalva. Az első redouté-bál jan. 6-án lesz; továbbá a rendezés első alkalomán kívül (melyek egy részét a program „álarcos légyott"-nak nevezi) a következő nevezetesebb tánczvizalmakat találjuk a januári sorozatban: 15-én az írói segélyegylet tánczvizalma, 16-án a pesti nőegylet bálja, 22-én jogászbál, 26-án, 27-én és 29-én „keleti ünnepi bálók", melyeket kiváló fényvel szándékoznak rendezni az egyiptomi khedive által adott mintájára.

(Eljegyzések) Hrg. Windischgrätz Lajos eljegyzte gr. Dessewffy Valériát, a boldogult gr. Dessewffy Emil akad. elnök leányát. — Kvassay Ede o napokban eljegyzette magának Saxlehner Emma kasszonyt, a nemzeti színház szépehetségű fiatal énekesnőjét.

(Ki a legnagyobb háziur Pesten?) Maga a város. Összesen 69 háza van, 5 a belvárosban, 5 a lipótvárosban, 20 a terézvárosban, 17 a józsefvárosban és 12 a ferencvárosban.

(A budai országos tébolydában) az a ritka eset adta magát elő, hogy egy érsekvári tébolyodott nő egy egészséges gyermekkel szaporította az emberiség számát. Az újszülöttet egyelőre Buda város vette gondjái alá.

(Az a nő) ki hétfőn „Nincs igazság!" fölkiáltással hagyta el a képviselőház karzatát, hír szerint, egy király-utcai kereskedő: G. leánya. Anyja halála óta folyvást buskomolyságban szenved, s egy ízben már a Dunába is ugrott, de kiszabadították. A képviselőházi jelenet után Bécsbe utazott, honnan azonban atyja rögtön haza szállította.

(A Molnár György lemondása) folytán megürült budai népszínházi igazgatóságra idáig következő szinigazgatók jelentek: Aradi Gerő, Latabár, Hubay Gusztáv és Miklóssy Gyula. Ezek közül kettő még hasznos is ígér a városnak, a mi kétségkívül meglepő. Aradi Gerő évenként 2000 főt ajánlott, Miklóssy pedig előadásenként 10—10 forintot ígér.

(Hatvanból) írják nekünk, hogy ott működő társulat alakult, mely célul tűzte ki jótékony szini előadásokat, szépirodalmi fölolvásokat tartani. Eddig két előadás volt. A legközelebbinek összes bevételét a honvéd rokkantak menházára ajánlották föl.

(Székes-Fehérvártól) újból megpendítették az állandó színház építését, melyet mintegy 10 év előtt a Jekes b. Splényi Henrik indítványozott, 10,000 frot ajánlván fel e célra. Miklóssy Gyula a jelenleg ott működő színház igazgatója, három előadás jövedelmét ajánlja fel a színház alapra.

(Orbán káplár) a cerkvozei hős, szabadságra bocsátván, a napokban Kaposvárra érkezett. Az Albrecht-ezred tisztikara lakomát rendezett tisztelőre, melyben részt vett a város valamennyi osztálya. A vitéz káplár kedvteléssel beszélt el viselt dolgaiat a vad morlások közt.

(Szeged városának) kellő közepén egy régi „vár" nevű katonai lakotya áll, mely már régóta utjában van a város rendezése és szépítésének. A város részéről már több ízben lépések tettek a „vár" kiszájtására iránt, s most legközelebb a m. kir. honvédelmi miniszterium közvetítése útján a közös hadügyminiszterrel már alkudozások is kezdtek. Ezen alkudozások eredménye olyatén ultimatum lett, mely szerint a közös hadügyminiszterium hajlandónak mutatkozik a várat bizonyos feltételek mellett átadni a városnak, de e feltételek olyanok, melyeket a város el nem fogadhat. A feltételek pontjaiban lovas és gyalogsági nagy lakotya, fődött és nyílt lovaglóiskolák, raktárak, kocsiszinek stb. szerepelnek.

(Rómában) a zsinat megnyitása óta két főpap halt meg. Pentini bíbornok és Manastyrsky przemysli püspök. — Az aleppói püspököt

decz. 12-én esti 5 órakor a város közepén három rabló támadta meg, s elvették óráját lánczostól. Egy magyar főpap 12,000 francot fizet féltre egy hat szobás szállásért butor nélkül.

(Az Orcaz-kerben) 1870-ben számos cél-szerű újítást fognak tenni. A kiszáradt gyümölcs-fákat kivágják és fiatal nemű fákát ültetnek helyükbe. Azután több mulató helyiséget építenek. Hogy azonban a kert meg legyen óva a pajkosság vagy rozszakaratoktól károk ellen, a kert őrzésére Nagy-Szombatból nyolc rokkantat hoznak le.

(Lima hölgyei) a pápának egy aranyhalakal teli halót küldtek a zsinat megnyitása alkalmából Péterfillér gyanánt. A pápát nagyon meglepte ez ajándék, mely mintegy 500,000 frankba került.

(Egy lengyel kereskedő) a tavaszon lassan hervasztó betegsége után meghalt. A véletlen úgy hozta, hogy a budai kapitányságnak hallomására jutott egy ottani kávéházi szolgazorgó, mely szerint ama kereskedő lassan ölt mérgezőnek lón áldozata. A szolgát azért fogva tartják Budán, a további hatóságot pedig felszólították, hogy ássa fel a holttestet.

(Csodás testi erő.) Gerdy Ferencz közlegény a 7. számú gyalogezredben, ki most Dalmáciában a risanói kórházban fekszik, november 19-dikén Kneslac mellett jobb felső-czombjában súlyos sebet kapott, úgy hogy nem volt képes társait követni, s a felkelők kezébe került. Ezek handszárjaikkal össe-vissza vagdalták, levágták orrát, és megkísérelték férfiatlanságát is, a minek befejezésére már nem maradt elég idejük, mert egy csapat katonaság elriasztotta őket onnan. Gerdy mint halott, meztelenül maradt vissza a kósivárosban. Néhány óra múlva eszméletre ébredt, meztelenül 4 fok lég-mérsék mellett egy félóraig elvászorgott Kneslac felé, hol egy hadesapat red akadt és elszállította az őt órányira fekvő Risanóba. Tíz súlyos, és ezek közt 3 életveszélyes sebe van; fején négy vágás, egy ezek közül másfél hüvelyk hosszú, a többi mind 5 hüvelyk hosszabb. A koponyacsont három helyen át van vágva, s az agyvelőhártja megsérve. Nemcsak orra hiányzik a szerencsétlennek, hanem az orral együtt felső ajkát is elvágták. Azalatt, míg az orvosok bekötözték és sebeit bevarrták, a mi teljes három órát vett igénybe, folyton eszméletnél volt. Összesen 40 varrást alkalmaztak testén. Az orvosi műtét után, mely egy ocsépet sem látszott öt elgyengíteni, józiumen kivézott és bort ivott. Az orvosok maguk is csodáltak az ember fizikai erejét.

(Vadászkalend.) Egy szenvedélyes vadász furcsa esetet mond el a „Bihar"-ban; igaz-e, nem-e: nem kutatjuk. A napokban Száldobágyon vadászván, a többek között egy szerfelett nagy nyulat lőtt. Az eljett vad a többi közé, az épen jelen volt vadászokcsira tétettet. Történt azonban, hogy nem sok idő múlva a kocsis a nyulak között turkált, mire az ímént említett, legutóbb kocsi-ra tett nyul felugorván, a kocsis kezét úgy megharapta, hogy ez hangos sikoltásba tört ki. Erre a nyul a kocsi-ról a földre vetette le magát, s mintha puskát soha nem is látott volna, vígan füttyörzvése neki iramodott a cserjések. A kocsis utána ment volna, de — mint mondta, attól félt, hogy a fenevad — újra megharapja.

(Névváltoztatások.) Englohnér József tanár „Epedi"-re, Guggenburger Károly pesti lakos „Bors"-ra. Böhmisch János késmárki néptanító „Prágai"-ra változtatta nevét.

(A zene hatása!) Egy francia zeneszerző új „quadrillt" adott ki s végére ezt a megjegyzést teszi: „Ha ez a francia-négyes lakadalom alkalmával adatik elő: ajánlandó, hogy az utolsó rész ismétlése előtt egy rakás tányért zúzzanak a földre. Ez a zene hatását és a tánczkedvet nagyban fokozza."

Nemzeti színház.

Fentek, decz. 17. „A tündér újjak" Szimmu 5 felv. Irta: Scribe és Legonvé; ford. Feleki M.

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for days of the week, religious observances (Katholikus, Görög-orosz, Izraeliták), and public holidays (Hold). Includes dates for December 26th to 31st.

Szombat, decz. 18. Új betanulással először: „Don Sebastian." Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Donizetti.

Vasárnap, decz. 14. „Bánk bán." Eredeti szomorújatek 5 felv. Irta Katona József. — (Miklóssy Gyula vendég-föl-leptéül.)

Hétfő, decz. 20. „Kede és hivatás." Eredeti vígjáték 3 felv. Irta Saigligeti.

Kedd, decz. 21. Másodszor: „Don Sebastian." Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Donizetti.

Szerda, decz. 22. „Galilei." Dráma 3 felv. Irta Ponsard; ford. Paulai.

Csütörtök, decz. 23. „Troubadour." Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

Tisztelt munkatársainknak, levelezőinknek, s lapunk minden barátjának, szives üdvözlöztünk s köszönetünket fejezzük ki a „Vasárnapi Újság" ez évi utolsó számában. Reméljük, jövőre is számíthatunk becses közreműködésükre!

Bacs-Madaras. D. A. A postai rendeltetés miatt elmaradt számokat újra megküldöttük. Jövőre e bajnak elejét veendő, vagy azt legalább elnyitni fogja a kereskedelmi miniszterium azon rendlete, mely a hirlapok postai szétküldését s a reclamációkat újonnan szabályozza. A rendeletet a P. Újdonságok jövő számában egész terjedelmében közölni fogjuk.

München. B. A. Példányokkal csak a kiadó-hivatal rendelkezik.

Szeged. Z. Lapunk második félévi rendkívüli melléklete: Suez-csatorna illusztrált ismertetése, s „P. U." 49-ik számával küldött szét, a „Vasárn. Újs." külön előfizetői számára pedig a „V. U." 50-ik számával.

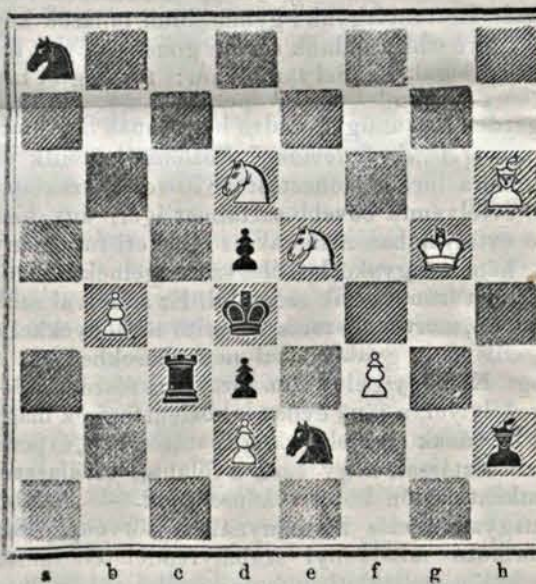
Karasz. M. P. A. cikket, s talán a képek közül is egyiket, mely a P. újságra vonatkozik, közölni fogjuk; kérik azért az újságot leírását is, a beküldéshez hasonló rövidséggel.

M. Keresztes. S. I. A. késelemért bocsánat; hogy szavunknak állunk, önként értetik; de egyik kép még a megszólalás maradt volt. Néhány nap alatt mindent visszaküldünk. „Ne menjen le a nap (ez év napja) a te haragodon!" mondja az Ur.

Hidvé. A levelet örömmel vettük. Tőlünk is meg a küldemény, a kiadótól is a kiváltat. A megrendelések megtörténtek. Boldog új esztendőt!

SAKKJÁTÉK.

526-ik sz. f. — Bayersdorfer A-tól (Münchenben.) Sötét.

Világos. Világos indul s az 5-dik lépésre mattot mond.

Az 521-ik számú feladvány megfejtése. (Clerk Károlytól.)

Világos. Sötét. 1. Va5-a2... tetszés sz. 2. Va2-a8 v. e8-e4 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Gelsen: Glesinger Zsigm. — Miskolcon: Czenthe József. — Jászkisúren: Galambos István és László. — Alsó-Dabasos: Parragh József. — A pesti sakk-kör.

Melléklet: Előfizetési felhívás az „Estilap" 1870-diki évfolyamára.

TARTALOM.

Falusi templom télen (képpel). — Karácsony-éjjen. — Petőfi-reliquiák. — Szomorú karácsony (képpel). — A panti nyílókosság (képpel). — Még néhány szó a nyirbortó templomról. — A zene hatása az emberekre és az állatokra (vége). — Emberekök Basutoországban. — Egyveleg. — Tarház: Vogt Károly felolvasása az ember történelméről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyetelm. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi új-ság. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyiltér. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Kész férfi-ruhák legújantóssabb áron kaphatók és megrendelhetők. BAJUSZ JÓZSEF férfi-szabónál. Pesten, hatvani-utca, a postával szemben, a barátok-épületben, a „hon-mában. Reméljük, jövőre is számíthatunk becses közreműködésükre! 706 vedhék. (4-6)

Kriszhaber J. ügynöki irodája. Posten, újvilág-utca 17-ik szám. Készül mindenemű ingatlanokra nézve azok eladását, megvételét és kibérlését. Szerző és szolgálat kölcsönös váltók és jelzálog biztosítás mellett. Felvállalja szerződések, okmányok és másnemű írásbeli dolgozatok szerkesztését; sürget megindított ügyeket a bíróságoknál és politika hatóságoknál, és általában ajánlja magát mindenemű ügy-nöki teendőik kivételére. 709 (1-3)

Börbajok valamint titkos betegségek és súlyos utóbajjal ellen, sok évi tapasztalás s a világhírű Ricord (egykori párisi tanárának) módszere után, siker biztosítása mellett, rendel: Sugar F. orvostudor stb. Lakása Pesten, váci-utca 15-ik szám alatt, a korona kávéház mellett. Elfogad naponta 11 óráig. 674 (7-12) Megkereshető levél által is.

A leghíresebb s kiz. szabadalmazott Oxford eszencia meggyógyít azon pillanatban minden makacs fogfájalmat. Hathatósága a leggyorsabb s legsikeresebb. Egy üveges ára 50 kr. Raktarak: Bécs s az ország minden nagyobb gyógyszerüzében elfordul. Nagybani megrendeléseket elfogad Zulin G. cs. kir. szabadalom tulajdonos Triestben. Főraktár Pest s a vidékre nézve: Török József gyógyszerész, király-utca 7-dik szám alatt. 648 (9-10)

1000 frt fogadásul! Hogy az egész birodalomban és sok más országban senki sincs, ki miként Brauswetter János chronometer- és műóras Szegeden

12 éven át külföldön és a francia Svájc legjobb órágyárjaiban az óraművészet minden titkait magávé tette, a hozzávaló gépeket beszerzte, és Münchenben az elméleti és gyakorlati vizsgálatot adig meg senki által még nem közlített eredménnyel letette volna: ki továbbá üzlete 22 évi föllátása óta annyi órá, és mindezeket, újakat úgy mint javításokat, saját találmány gépek és eszközök segítségével, 40 év tapasztalás alapján, saját vezetés alatt oly jó állapotba helyezte, és eszményesen, a zseborákat függő vagy fekvő, egyzóval minden helyzetben és rázkódásokban oly arányosan és pontosan szabályozva adta volna át a t. cz. közönségnek, mint azt ő tette, és jövőben is teni fogja. Azonfölül tolem minden óra vejóje egy 10 évi, és minden javítás megrendelője 5 évi írásbeli föllátásról szóló iratot kap, használati utasítással együtt.

Hogy a mondottak folytán óráim minden tekintetben a legjelesebbek, legpontosabbak és legújantóssabbak, az magától értetik. Igen gyakran ismétlődött utárendelések és dícsérolvelek es. k. katonai és polgári egyénekét, valamint órasóktól, meg fővárosokból is, bizonyítványok, bizonyítékok tomeny-telen száma, mik a mondottak igazságát megerősítik, nálam megtekinthetők. Segédék nagy száma, kik nálam dolgoztak és tanulak, ezt szintén bizonyíthatják. Arany- és ezüst órák és láncok a m. kir. ellenőri hivatal által megvizsgáltatván, és minden nemben a legnagyobb és legdisztes választékban kaphatók.

Table with columns: Felt órák, Női órák, Frt. Lists various watch models and prices, such as 'Ezüst cyl. óra 4 rubinnal' for 10-12 Ft.

Inga-órák legnagyobb raktára. Mindennapi felhasználásra 10, 11, 12 Ft. Minden 8 napi felh. 18, 20, 22 Ft. Óra- és földóra-utással 30, 35, 35 Ft. Negyed- és óra-utással 50, 55, 60 Ft. Hónap-szabályzó 28, 30, 32 Ft. detto dupla tokkal 100-180 Ft. Inga-órák bepakolásáért 1 ft. 50 kr. Ezüst órálczórok 8-8 Ft. hussuk 6-15 Ft. 3-mas számú aranylóczok rövid 15-70 Ft. hussuk 35-100 Ft. Órák, melyek nem tetszőnek, kicserélhetők. Órák, arany s ezüst a legmagas árú cserébe elfogadtatnak. Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett pontosan teljesíttetnek.

Olcsó pipere czikkek. 1 szines perkaill gallér 6 kr. 1 pár perkaill kézelő 12 kr. 1 himzett álló gallér 12 kr. Kézelő és gallér 40 kr., 50 kr., 75 kr., 1 forintig. Jabots és moll-csokor 40 kr., 60 kr., 1 forintig. Stuard gallérok 60 kr., 1 ft., 1 ft. 50 kr. Selyem cravattok 15 kr., 20 kr., darabja Pongyola főkötők 75 kr., 1 ft., 1 ft. 75 kr. és a legfinomabb fehéreneműek minden áron. 633 (6-6) TÜRSCHE F.-nél Pesten, váci-utca, 19-dik szám alatt.

Legszébb és legérdekesebb magyar nagy naptár! Heekenast Gusztávnál Pesten jelent meg és minden könyvtárnál kapható

JÓ BARÁT nagy képes naptár 1870. Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, terjedelmes és pontos tisztí névtárral. (!Számos képpel!) Szerkesztő: RÉTHI LAJOS. Aranyzott borítékban csak 1 ft. Megrendelhető a kiadónál utánvét mellett.

A „Jó Barát" naptárt illetőleg arra figyelmeztetjük a közönséget, hogy az nem gyűllevész, egyebűnemen kihányt czikkek rendetlen halmaza; hanem jól megfontolt terv szerint szerkesztett évkönyv, melyben a leg-korszerűbb tárgyakról irt alapos értekezések válogatott szépirodalmi olvasmányokkal váltakoznak. Itt csak a nagy gonddal irt „Egy év történetét", „Pest-Buda emelkedését az utóbbi években" és a folyvást nagyob fontosságra jutó Keletet ismertető czikkeket említtjük, a melyek bizonynyal külön-külön is elég érdekesek volnának, teljes és méltó részvétet ébresztenek emez évkönyv iránt. A tisztí ezimntár sokkal teljesebb az előbbi évinél; pontossága iránt sem hagy fel kívánni valót. Az egész naptár értékét számos, részben egészen új, kép emeli. (1-3)

Gazdasági és kertészeti lap 1870-re. A „Gazdasági lapok" és „Kertészgazda" egyesült, ára a két lapnak együtt: 10 forint. Egész évre 10 forint. Félévre 5 „ A „Kertészgazda" külön egész évre 4 „ (Pest, üllői-ú köztelek.) (3-4)

VETORINI-BALZSAM. Ezen, a leghathatós növény részeiből készített, több orvosi kar által hely-benhagyott és a magyar kormány által eladási engedéllyel ellátott szesz külsőleg ideggyógyosság, görcs, csusz, rheuma, fejköszvény, fülzúgás, fogfájás, súly, szájbél és égétes által történt sebesékek, vízzel keverve mindennemű és a fogbus betegségek ellen sikerdus hatással használtatik. Srintyug kitünő füstölő szerül is szolgálat. Egy üveg ára 1 ft. 50 kr. o. e. postánküldve 10 krral több.

Rosée de Beauté kizár. szabad, híres és küzelterjedésben részesült szépségi harmatló (Schönheits-Maitheu) a bőr kiegyenlítésére, a szeplo kiirtására, a redők kiegyenlítésére s a bőrkitégek, a nap és szél által barnított bor és más azarcot, a nyakat és mellet elborított tisztá-talanság eltávolítására. Egy üveg ára 1 ft. 50 kr. o. e. postán küldve 10 krral több. Főrák hely Magyarországon TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál Pesten, király-utca 7-dik szám alatt. 695 (5-6)

TÜRSCH F.
váci-utca 19. sz. a „Nagy Kristóf” mellett.

fehérneműek, csipke- és menyasszonyi-készletek raktárából.

Kész öltözékek és menyasszonyi ruhák.

A derek mérték szerint készítették, az alj mindig a legutolsó párisi divat után. Vidéki megrendelőknél kérem a méreteket Centiméterrel mérve vagy egy jól álló derekat, a ruhaalj előhossza mértékét, s a netalán egyéb megjegyzésekkel együtt beküldeni. 1 moll öltözék kész derekával, övvel és alsó szoknyával együtt, 30, 36, 45, 60, 60 forint és feljebb. 1 tarlatán öltözék, övvel és alsó szoknyával együtt, kész derekál 30, 36, 40, 50 forint és feljebb. 1 menyasszonyi moll öltözék, myrtussal díszítve, 40, 50, 60, 70 ft. és feljebb. 1 menyasszonyi öltözék, illuzionból vagy brüsseli túllból, myrtussal díszítve, 70, 80, 90, 100 forint és feljebb. 1 menyasszonyi atlasz vagy tafeta öltözék díszítve 100, 120, 150 forint és feljebb. 1 menyasszonyi sima fityol 2,75, 4, 8 forint; himzett 4,75, 6-20 ftig. Az említett szöveteken kívül más szövetekből is készítenek ruhák. **Nagy választék** mindenféle crinolinokból, különösen estélyi öltözökhöz ajánlom az uszályos crinolin, darabja 7, 8, 12 forint. **Legújabb fehér lószőr alsó szoknyák** 4, 5, 6, 8, 10, 12 forint. 634 (6-6)

Biztos és gyors megölése a patkányok és egereknek.

Egy cs. kir. kizárólagos szabadalm. patkány- és egér-irtószerezettel gyertya-alakban.

Egy darab ára 50 kr. o. ért.

Valódiilag kapható Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész úrnál, király-utca 7. sz. Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosaiban. 657 (7-9)

Oleó!

Uj!

Csinos!

Karácsonyi s ujévi ajándékokhoz

legalkalmasabb következő cikkek dús választékát

ajánlja az ujonnyitott díszműkereskedés

„a takarékpénztár”-hoz.

egyetem-utca 2. sz., a pesti takarékpénztár új épületében.

Női dolgozó-necesszárok 60, 70, 80 kr. 1-6 ftig. **Berendezett illatszer-szereknycék** 35, 50, 80 kr. 3, 50-ig. **Meglepései illatszer-aprószok** 20, 30, 50 kr. 1 ftig. **Diszes kezi, kötő és dolgozó-kosarak** 15, 20, 30, 50 kr. 2 ft. 50 krig.

Diszes bőr kezítések, minden nagyságnak és aruk. **Bronz és fa-varropárnák** 35, 65, 70 kr. 1-, 1,40, 4 ftig. **Ball bokréta-tartók** 1-, 1,20, 1,50, 2,50 krig.

Ball legyezők 70, 1,20, 2-6 ftig. **Legújabb fa-legyezők** 25, 30, 40, 60, 80 kr. 1-8 ftig. **Uj női ékszer-készletek** 50, 60, 75, 80 kr. 1-5 ftig. » » melltűk 10, 15, 20, 30 kr. 5 ftig. » » karperecek 20, 25, 30, 35, 40 kr. 2, 50 krig. » » medaillonok 35, 40, 60, 70 kr. 2 ftig. **Szereknycék** úresek és berendezettek 1,20, 1,60, 2-8 ftig. **Kisebb-nagyobb bronzé díszműtárgyak** 40, 50, 60 kr. 1-6 ftig.

Porcellán- és siderolyth apróságok 10, 20, 30 kr. 1 ftig. **Fénykép-albumok** 30, 60, 80, 90 kr. 1-12 ftig. **Diszes tentartók** 50, 60, 70, 80 kr. 5 ftig. **Levelényomok és levelepárok** 50, 60, 70 kr. 2 ftig. **Toll- és zsebkések** 15, 20, 25, 30, 50, 80 kr. 3, 50 krig. **Asztali eszengők** 20, 25, 40, 60, 80 kr. 3 ftig. **Óratartók bronzból és fából** 50, 60, 80 kr. 2, 50 krig. **Zsebbel jegyzőkönyvesek** 10, 15, 20, 30 kr. 1, 60 krig. **Patent-pénztárcák** 20, 45, 55, 70 kr. 1-3 ftig. **Keretes pénztárcák és zsebkövek** 30, 40, 50, 70 kr. 5 ftig. **Level-tárcák** 30, 40, 50, 60, 70 kr. 5 ftig. **Szivar-tárcák** 40, 55, 65, 75 kr. 1-5 ftig. **Dohány-szelencék és tokok** 50, 60, 70 kr. 1-, 2, 50 krig. **Cigarettkészítő-gépek** 15, 20, 30 kr. 1 ftig. **Tajték szivar-szíjak** 45, 60, 75 kr. 5 ftig. **Csibukok és csibuk-szarak.**

Pipa-állványok 3,60, 4,20, 4,75, 9 ftig. **Dohány-köblök** 1-, 1,15, 1,40, 2,50, 3,30 krig. **Hamu-állványok** 1,20, 1,50, 2-6 ftig. **Hüvely-eszengők** 20, 30, 40, 2, 50 krig. **Dohányzó-készletek tokokban** 2,75, 4,80, 8,75 krig. **Zsebbel gyufa-tartók** 8, 10, 15, 20, 30 kr. 1, 50 krig. **Ingelek és uj-gombkészletek** 30, 40, 50 kr. 4 ftig. **Legújabb nyakravallók és shawlok** 30, 35, 40, 1,60 krig. **Shawl-tűk** 30, 40, 60 kr. 1,50 krig. **Óra-lanccok** 10, 20, 30, 50, 80 kr. 1-4 ftig. **Aczel díó-török** 60, 80 kr. 1,20 krig. **Domino-játékok** 30, 50, 70 kr. 1,15, 2,50 krig. **Sakktáblák és szereknycék** 40, 90 kr. 1,10, 2,50 krig. **Lotteria-játékok** 40, 75 kr. 1,20 krig. **Koresolyók** 1,60-tól 3,50 krig. **Festék-szereknycék** 3, 4, 6, 20 kr. 3 ftig. **Perselyek vasból, bronzból és fából** 40, 45, 80 kr. 3, 60-ig. **Földtekek** 60 kr. 1,20, 2-6 ftig. **Iskolatáskák** 80 kr. 1,20, 2 ftig. 703 (3-3)

TÜRSCH F.
váci-utca 19. sz. a „Nagy Kristóf” mellett.

fehérneműek, csipke- és menyasszonyi-készletek raktárából.

Gyermek-vászonneműek:

Nyitott gyermek-ingek 90 kr., 1, 1,20, 1,75, 2 forint és fölébb. Hosszu vánkósk vászon- vagy perkalból, 3,75, 4,50, 6, 8-12 ftig. Piquét-takarók 1,50, 2, 3, 4, 5 forint. Vászon-fokotécskék 42, 65, 80 kr. Háromszegletes kendőcskék 40, 50, 60, 80 kr. Szorított, szélesség és hosszúság szerint, 25, 35, 50 kr. Szakállak, piquét-ből vagy vászos tafatából, 32, 45, 60 kr. Pólvaszalag, fehér vagy színes, 70, 80, 90 kr. Hosszu vánkósa való levart betétpaplan 2 forint 10 kr. Pellencák vászonból 65, 75, 80 kr.; vászos tafatából 65, 70 kr.; flanelből ki-varrva, 1, 1 forint 20 kr. Szótt zabonykák 50, 60, 70, 80 kr.; kötötték 90 kr., 1,20, 1,50, 1 ft. 75 kr. Zabonykák és fokotécskék együtt; kötve, horgolva vagy hálózva 1,50, 2, 2,75, 3 forint 50 krig; szalaggal díszítve 2, 2,50, 3, 4 forint. 632 (6-6)

Előfizetési felhívás

Gazdászati Közlöny (1870) második évi folyamára.

Kiadó-tulajdonos: **Heckenast Gusztáv.** Felelős szerkesztő: **Wágner László,** a m. k. Józsefmegyei utas és gazdaszáztan r. ny. tanára, stb.

A „Gazdászati Közlöny” megjelenik negyedretű 5 lnyvi havi füzetekben, számos képpel, minden hó 15-én.

A gazdaközönséget érdeklő hirdetéseknek lapunkban külön rovatot nyitottunk.

Előfizetési ár:

Egész évre	6 ft. — kr.
Félévre	3 „ — „
Negyedévre	1 „ 50 „

Az előfizetési pénzeket a „Gazdászati Közlöny” kiadó-hivatalának (Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt), a lap szellemi részét érdeklő közlemények és levelezések pedig a „Gazdászati Közlöny” szerkesztőségéhez (Budán, Széchenyi-utca 62^{1/2} sz. a Klusemann-féle házba) kérjük beküldeni.

A „Gazdászati Közlöny” kiadó-hivatala (Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

LIEBIG-féle HUSKIVONAT FRAY-BENTOS-ból (Dél-Amerika)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT-TÁRSULAT LONDONBAN.

Nagy megtakarítás a háztartásra néve.

Azonnali előállításra érhetően huslevésnek, mely 1/3 részsel eösböba kerül mint a friss marhahúsból készített. — Készítése s megjavítása mindennemű levelek, mártalék s főzelékeknek stb.

Erőbítő szer gyengék s betegek számára.

Aranyérem, Páris 1867. — Aranyérem, Havre 1868.

Csalódások kiküldése tekintetéből arra vagyunk bátrak a t. cz. fogyasztó közönséget figyelmeztetni: hogy minden tégely valódisága, **báró LIEBIG J. tanár s dr. PÉTENKOFER M.** aláírásával ellátott bizonyítványával igazolva.

J. Liebig *M. Petenkofér*

PILULES DE HAUT.

Ezen növényi hashajtó szer

az, mely Franciaországban legáltalánosabban használtatik. Ellenőben más hashajtószerekkel, ez csak akkor működik jól, ha igen jó tápláló etkekkel és erősítő italokkal, u. m. bor, kávé, tea, jó huslevéssel stb. véteik be és emésztetik meg. Idő az embernek ezen pilulák által használtatása legyen, választatja azon órák és evési helyet, mely étvágya vagy foglalkozásával leginkább megégyez. (Lásd a kézikönyv utasítását.)

Egy doboz ára 1 ft. 50 kr.

Főraktár Magyarországra néve: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész úrnál Pesten, király-utca 7. szám. 693 (3-6)

704 (3-8)

1. — női lábravalók.
1.25 háló ujjasok.
2.80 fehér dísz-szokny.
3.50 színes szoknyák.

1. — füző derekak.
— .60 nyílt ingek.
1.75 férfi chifon ingek.
2. — vászon férfi ingek.
1.50 gatyák.
20,25 zsebbel, színes száll.
75 kr. selyem zsebbeliek.

TAKATSI A.
a völégényhez,
kishid-utca a vastskóhoz czimzett házban.

Hatodik kiadás
(magyar nyelven harmadik).

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjaival. 616 (2-12)

Függetlenül a bujakóri ragályzástól és Dr. Rodet, lyoni orvos **ragályelleni legbiztosb óvszeréről,** a férfi és női ivarszere boncainál ábráival. Ára: 1 ujforint.

Postán megküldve 10 krral több utánvétellel 40 krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő cím alatt:

Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Különös figyelemztetés a szülék számára.

Gyakran felmerült eseteknél alkal-mam lévén sajnos tapasztaltam, mi-azert „Gilisza-csokoládé” név alatt ismert, kintő hatása szellemi üzr-kező családok által utánoztatnak, az al-zer sajátomról vett minta szerinti utasítás mellett terjeszteték, van szerencsém a tisztelt közönséget ezen figyelmezt-tenni, hogy valódi általam készített „Gi-lisza-csokoládékat” csak azt ismerje el, melnyel a mellékelt utasítást ne-ven nem nyomatva, hanem sajátkezűleg alá-írva van, mint itt alább látható. Egyé-iránt legzélszerűbb a megrendeléseket közvetlenül nálam, vagy a könyveskül-emben megnevezett t. bizományosnál eszközölni. 699 (3-12)

Kapható Pesten: **Török József** és **Thallmayer** és tars úraknál.

Török József

gyógyszerész.

A t. szülékhez!

Érdeklőt bizonyítvány „Gilisza-csoko-ládé” tekintetében. Szikszó, január 13-án 1869. Tekintetes érdelem ur! Úraságodnak bizonyos jól fog venni a tudósítás, hogy „Gilisza-csokoládéjainak” hatása csodá-latos nagyságra volt, és csakugyan ajánlatos volna, ha a tekintetes urnak titka időjártával nem kerülne nyilvánosságra, mert dacára a vegyészett nagyban előrelépésnek, az utá-nzótt „Gilisza-csokoládé” az őnéhez képest semmi! Most tehát ismét felkértem Önt, ezen ide mellékeltem pénzért számomra „Csokola-dét” küldeni sziveskedjék. Mely kéréssem mellett vagyok és maradok alázatos szolgálja **Nagy Mihály, s. k.**

Kapható Pesten: **Török József** és **Thall-mayer** és tars úraknál. 698 (3-12)

Ajánlandó emlékeztetés!

A valódiság biztosítása mellett.

Dr. Beringuier cs. kir. szab. növénygyógyokója menten minden ártalmas keverék-től, a legalkalmasabb növény-alkatrészekből és olajos anyagokból összeállítva, széntartalommal gazdagon ellátva, melynek rendkívüli hatását az újabb kísérletek oly tagadhatatlanul bizonyítják, a hasonló készítmények legjobbjai közé sorozható, és bizonyára minden előlékelő piperének különös diszre fog válni.

Balzsamos Olajbogyó-szappan
eredeti csomagokban 35 kr. o. ért.

Dr. Suin de Boutemard FOG-PASTAJA
1/4 és 1/2 csomagokban 70 és 85 kr. o. o.

Dr. Beringuier növényi hajfestőszere
teljesen torban kefélvel és cseszével 5 ft.

Növényi RUD-HAJKENŐ
ára darabonként 50 kr. o. o.

Dr. BÉRINGUIER L. KORONASZESZE
(a költi via quiescentissimá.)
Eredeti üvegekben 1 ft. 25 kr. és a 75 kr. oszt. kr.

Dr. Koch NÖVÉNY-CZUKORKÁI
1/4 és 1/2 dobozokban 70 és 35 kr. o. o. ért.

Dr. Hartung CHINA-HEJ-OLAJA
bepécsettelt és az üvege nyomott blyéggel. Egy üvege ára 85 kr. o. o.

NÖVÉNY-HAJKENŐS
bepécsettelt és a tégelybe nyomott blyéggel. Egy tégely ára 85 kr. o. o.

Dr. BORCHARDT NÖVÉNY-SZAPPANA
bepécsettelt csomagban 42 kr. o. o.

A fentebbi összes jeles tulajdonosai miatt jélesnek bizonyult cikkek az eredeti arakon mindig készletben van.

PESTEN: Török József Jezovitz M. Scholz J. Kiss K. Sztupa G.
gyártár a „sz. lélekhez” gyártár a „Magyar városi gyógyszerár; gyógyszerár gyógyszerár a sz. király-utca 7. sz. királyhoz” a „kigyóhoz” natéren.

BUDÁN: Udvari gyógy- Ráth P. O-BUDÁN: Bakats A. Prochaszka J.
gyártár; Tabán. gyártár; kereskedése.

valamint a következő magyarországi t. cz. czegeknel, és a hozzá kapcsolt részekben:

A.-Kubin: Tyroler és Schlie-singer.
Almas: Koby Beck.
Altóhl: Lange Antal.
Arad: Tedschi J., Ad. Schaffer és Elias Armin.
Baja: Klenancz és Babocs.
Bartfa: Wanik és társa.
B.-Gyarmat: Moldoványi S.
Beszterez: Kelp Fr., Dietrich és Fleischer.
Bonyhád: Straicher B.
Brezonbánya: Gollner és fia.
Bözörmény: Lányi M.
Bazin: Nagl L.
Brasso: Stenner F. és Jeko-lus F. gyász.
Csaktornya: Kársz A.
Csongrad: Roth Robert.
Csákvár: Lukács Gyula gyász.
Debreczen: Czának József, Rothschneck Em. gyász, Ge-rébi és Hannig.
Delta: Braumüller J. gyógy-szerész.
Déva: Bosnyák A.
D.-Földvár: Náhéra P.
Dees: Krémer S.
Erzsebetváros: Schmidt A.
Ersekújvár: Lutzko F. és fia.
Eperjes: Pap J. S.
Eszék: Horning J. gyász.
Eger: Piller J.
Esztergom: Rudolf M. F.
Facset: Hirschl D.
Gyöngyös: Koczianovich J.
Georgenberg: Hensch Ed.
Gölnicz: Fischer C. E.
Győr: Szailer Gyula.
Gy.-Szt.-Miklós: Fröhlich E.
Gyula: Oerley Istv. gyász. és Winkler F. E.
Hatzfeld: Schnur J. F.
Höngyész: Ransz W. és fia.
H.-M.-Vasarhely: Braun J.

Heves: Blau J.
Iglo: Tirscher G. gyász.
Ipolyvágy: Winter János.
Jolsva: Porubszky S.
Kassa: Eschwig E. és fia, Quirs-feld K. és Münster Gyula.
Kesmark: Generich A. gyász. és Paikiss J. gyász.
Késkemet: Milhoffer János gyászszerez.
Keszthely: Singer Mór.
Komarom: Balloni A.
Kalocsa: Behr L. B.
Kisgyőzallas: Nagy S.
Kolozsvár: Wolf J. gyász. és Engel J. gyász.
Körmöcz: Ritter J.
Kun-szt.-Miklós: Csappó G.
Károlyfehérvár: Matherny E.
Kőszeg: Bründl J. gyász.
Kezdivasarhely: Fejér L.
Lippó-Szt.-Miklós: Krivosz J.
Losoncz: Bódy J. E. és Ge-duly A. gyász.
Lőcse: Kubatschka G.
Lublo: Glatz J.
Lugos: Schisler A. fia.
Léva: Böleman E. gyógyász.
Mako: Osovizky S.
Magyar-Ovár: Czéh S.
Marczal: Isztl Nándor.
Mikolcz: Medveevy F. gyász.
Spuller Ferencz és Pastimeier Ferencz.
Munkacs: Haupt J. L. és Ho-rowsitz S.
Malacska: Röhrich J. gyász.
Nagy-Bánya: Farcsek J.
Nagy-Abony: Lukács A. gyász.
Nagy-Karoly: Schöberl C.
Nagy-Mihály: Brenning F. és Smitka Gyula.
Nyirbator: Legányi E.

Szeged: Kovács M. gyász. Ko-vács Al. gyász. Fischer és Schopper. 819 (18-20)
Sz.-Udvarhely: Kauntz J. A.
Sz.-Szereda: Goszy A.
Sz.-Keresztúr: Binder M.
Sz.-Kézdivászar: Kinn Ján. G. és Wachner T.
Siklós: Holmik F. gy.
Szigeth: Tyrnauer G.
Sz.-Somlyó: Ruszka Ign.
Szobozslo: Tury J.
Sopron: Eder F. gyász. Pach-hofer L. és Mezey A. gyász.
Szolnok: Braun J. és Ho-rszky Istv. gyász.
S. Szt.-György: Sigmund és Bogdán.
Sz.-Váralya: Weisz Mátyas.
Tasnád: Szongott J.
Temesvár: Quiriny A. gyász.
Tócsa: J. E. gyász. Jahner K. gyász. és Kuttin M.
Thórda: Rigó J. Friedr.
Trencseny: Kulka Izid.
Topolya: Sarkány L. gyász.
Uj-Vérbász: Singer H.
Ujváros: Liszky J.
Uj-Béce: Weilaich jun.
Ujvidék: Schreiber Ferd.
Vasquez: Fuchs J.
Vereczke: Bész J. K. gyász.
Vároasd: Tauschek S. A. és Halter A. gyász.
Veszprem: Guthard fia.
Vezs: Michalik és Meissner.
Vukovar: Stanis T. Kraico-vics A. gyász.
Zenta: Wuits testv.
Zombor: Popits J. és Falcione Gyula.
Zagrab: Cejbeck J. J. gyász. és Hegedüs Gyula.
Zimony: Joannovicz A. D.

Báli ruhák
mérték szerint készítve.
30, 35, 40, 50, 60 ftig.

Párisi legyezők.
2,50, 3, 4, 5, 8, 10, 30 ftig.

Összes árjegyzék bérmentve.

Türsch F.-nél
Pesten, váczli-utca 19-dik sz. alatt.

714 (1-4)

Gége-, légső- és torokbajban szenvedőknek!
Orvos és sebész tudor

LÖRI EDE
a bécsi orvosi kar tagja, a bécsi köz-kórház volt másodorvosa, Türk tanárnak gége-, légső- és torokbetegségek osztályán Bécsben. 681 (5-10)

Rendel a fennemlített bajokban, d. u. 2-4 óráig, váczli-utca 6. sz. a.

Szabadalmazott vasalap legújabb szerkezetű.

WALSER FERENCZ
harangöntő,
nagy kereszt-utca 3-ik szám alatt
PESTEN,

A falalap vagy a régiebb szerkezetű korona.

ajánlja magát a t. cz. közönség és érdemes községnek tetszés szerinti nagyságu s tiszta egész összhangzatu

HARANGOK,

valamint a legújabb szerkezetű

tüzi-fecskendők készítésére.

Az en találmányom módja szerint megújított és a magas kormány által szabadalmazott öntött-vas kalappal ellátott harangok a legnagyobb előnyt nyújtják, mert koronájuk, azaz kalapjuk fordítható és így a harang nyelvének felütési helyét megváltoztathatván a harang megrepedése lehetetlen s legnagyobb tartósságu biztosítottatik, azonkívül az újonnan szerkesztett és szabadalmazott surlódament persely által, mely igen könnyen fordul, a harangzás is igen kevés erőt igényel; továbbá a torony szilárdságát sem rongálja, mert könnyü forgása által a haranglábat legkevésbé sem ingatja meg. Az ily módon felszerelt harangot tökéletesen kilóditani lehet, mely által a hang is egészen kitölül, s így teljes hangját és erejét éri el; minden zavart hang és az oly ijesztő kongás pedig, mely tökéletesen ki nem löditható harangoknál előfordulni szokott, teljesen elmarad.

Kívánatra öreg harangok is megváltoztathatnak új rendszerem szerint, és új felszereléssel láttatnak el a legjutányesb áron.

433 (12-12)

Tizenhetedik évfolyam.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1870-dik évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Számos eredeti képpel illusztrálva, s „Országgyűlési Beszédvár”-ral s más rendkívüli mellékletekkel bővitve.)

Midőn a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok jövő évi folyamára új előfizetésre hívjuk föl a magyar olvasóközönséget, feleslegesnek tartjuk sokat mondani lapjaink ajánlására. Tizenhat éves mult tanuskodik e testvérlapok közhasznu, tartalmas, szabadelvü volta mellett, s nekünk csak annyit kell ígérnünk, hogy lapjaink tovább is hívek maradnak multjokhoz, s mi azokat folyvást tökélyesbitni igyekszünk.

A Vasárnapi Ujság a most végződő év elején jelentékenyen nagyobb terjedelmet nyert; e nagyobodás tette lehetségessé, hogy a Tárca-rovat bővítésén kívül, terjedelmes önálló közleményeket is ez év folytán gyakrabban adhattunk, minők pl. a *Martinovics-pör* s azzal összeköttetésben álló történeti adalékok, az „*Utazás a holdba*” című nagy érdeklő fogadott közlemény, a *Börtön-kerónikák* s néhány nagyobb elbeszélés. Ez előnyös átalakítás jövőre is megmarad, fentartva mellette természetesen a napi érdekű közlemények bővségét és érdekességét is.

Képeink, mint eddig, ugy ezután is változatosság, érdekesség s művészi kivitel tekintetében hazai körülményeinkhez képest a legmagasabb igényeket is kielégítendik. Örömmel utalunk arra, hogy hazai művészetünk ez ága az

utóbbi évek alatt jelentékeny haladást tanusított; művészeink farajzai, kikenek legjobbjait lapunk számítja munkatársai közé, versenyeznek a külföld e nemű legjelesb termékeivel. Rendkívüli képes mellékleteink, minőt ez év folyamama alatt kettőt adtunk, lesznek jövőre is, s azokban a Politikai Ujdonságok külön előfizetői is részesülnek.

A Politikai Ujdonságok, mint eddig, ugy ezután is pártszempontokon felül emelkedett hazafias szellemmel és független szabadelvűséggel tárgyalja a hazai és külföldi politikai élet minden nevezetes mozzanatát, s hű képét adja a változatos politikai életnek. Bő és mindenre kiterjedő napi rovatai mellett különös figyelemmel kíséri folyvást az országgyűlési tárgyalásokat, az ülésekről kimerítő tudósításokat közöl, s valahányszor a terjedelem és a tárgyak érdekessége kívánja: külön mellékletben ad **Beszédvár**.

Örömmel jelentjük végre, hogy a hírlapokra eddig súlyosodott bélyegadóznak biztos kilátásban levő eltörlése lehetővé teszi, hogy újévtől kezdve a Politikai Ujdonságok terjedelmét is megnöveljük s új rovatokkal gazdagítsuk, s általában mindkét lap tartalmassabbá, érdekesebbé és díszesebbé tételére újabb áldozatokat is hozhassunk.

Heckenast Gusztáv,
kiadó.

Nagy Miklos,
szerkesztő.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordatva.

A Vasárnapi Ujság	Csupán	Csupán
Politikai Ujdonságok együtt:	Vasárnapi Ujság:	Politikai Ujdonságok:
Egész évre (január—december) 10 frt.	Egész évre (január—december) 6 frt.	Egész évre (január—december) 5 frt. — kr.
Félévre (január—június) 5 „	Félévre (január—június) 3 „	Félévre (január—június) 2 „ 50 „

Tiz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik. — A mult évi czimszelvényekből egy-egy darab szives beküldését kérjük.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-dik szám alatt.)